

Strategia Rozwoju

Związku Miast i Gmin Nadnoteckich
do roku 2030

Nakło nad Notecią, 2021

Opracowanie:

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw
Gospodarczych DELTA PARTNER

ul. Zamkowa 3a/1, 43-400 Cieszyn

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Diagnoza	6
Rejon nadnotecki w regionalnych dokumentach strategicznych	6
Kluczowe uwarunkowania rozwojowe - opis obszaru analizy	8
Sytuacja społeczno-gospodarcza	13
Analiza potencjału turystycznego	21
Uwarunkowania środowiskowe.....	24
Inwentaryzacja kluczowych zasobów	26
Rejon nadnotecki w opiniach branżowych ekspertów	29
Rejon nadnotecki w optyce mieszkańców	37
Rejon nadnotecki – próba obiektywizacji	49
Założenia planistyczne	51
Wyzwanie strategiczne	51
Wizja rozwoju	55
Misja Związku Miast i Gmin Nadnoteckich	56
Domeny planistyczne wraz z celami strategicznymi	57
Plany operacyjne	61
Schemat strategiczny	65
Spis grafik i wykresów	66

Wprowadzenie

„Strategia Rozwoju Miast i Gmin Nadnoteckich do roku 2030” to dokument kierunkowo-operacyjny, który z jednej strony buduje oczekiwaną perspektywę rozwoju w kontekście najbliższej dekady, a z drugiej natomiast odpowiada na pytanie w jakim miejscu znajduje się Związek Miast i Gmin Nadnoteckich oraz jaka jest sytuacja wyjściowa. Innymi słowy opracowanie prezentuje stan zastany oraz buduje koncepcję i wizję rozwoju.

Warto na wstępie podkreślić, że prace nad dokumentem były czasowo skorelowane m.in. ze Spotkaniem Jubileuszowym z okazji 20 - lecia działalności stowarzyszenia oraz związanymi z tym obchodami. To dobry moment, żeby dokonać niezależnego i zewnętrznego zinventaryzowania zasobów, potencjałów oraz dostrzeżonych szans rozwojowych. Bez wątpienia należy zwrócić uwagę na transregionalny charakter Związku i jego oddziaływanie wychodzące poza sztywne ramy granic administracyjnych. Wynika to z faktu działalności w trzech sąsiadujących ze sobą województwach oraz zróżnicowanej podmiotowości członków stowarzyszenia, gdzie poza dominującymi liczbowo gminami znajdują się również samorządy powiatowe, czy też instytucje naukowe i badawcze. Uwarunkowania terytorialne stanowią bardzo istotną podstawę do tworzenia planów rozwojowych.

Przedmiotowe opracowanie stanowi kontynuację założeń planistycznych poprzedniego dokumentu: „Programu Rozwoju Produktu Turystycznego oraz Kreacji Marki dla Gmin Nadnoteckich”. Tym niemniej „Strategia Rozwoju Miast i Gmin Nadnoteckich do roku 2030” osadza Związek w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej (okres 2021-2027+) oraz odnosi się do nowych uwarunkowań społecznych i gospodarczych, takich jak chociażby identyfikowana zmiana praktyki spędzania czasu wolnego, zmiany zachodzące w sektorze turystyki (jako skutki pandemii koronawirusa COVID-19), czy też trendy ekologiczne.

W ujęciu metodologicznym „Strategia Rozwoju Miast i Gmin Nadnoteckich do roku 2030” powstała w modelu partycypacyjno-eksperckim zakładającym możliwie szerokie włączenie interesariuszy społecznych oraz instytucjonalnych. Sporządzona diagnoza została uzupełniona m.in. badaniami społecznymi, w tym szeroko zakrojoną ankietyzacją wśród mieszkańców, gruntowną inwentaryzacją zasobów oraz opiniami branżowych ekspertów znających specyfikę i kontekst funkcjonowania zarówno samego Związku jak również obszaru jego działalności.

Opracowanie formułuje katalog celów, działań i rekomendacji, które wyznaczają ramy dla dalszej działalności. Nadrzędne znaczenie ma w tym kontekście misja, silnie korespondująca ze Statutem Stowarzyszenia, gdzie w §3 wskazano cele działalności Związku. W przedstawionej perspektywie, po pierwsze znaczenie ma idea samorządności, obszarowej współpracy skoncentrowanej wokół Noteci, która poza budową mechanizmów ma na celu integrowanie wspólnoty mieszkańców. Tym

samym misja zawarta w strategii odwołuje się do pojęcia integracji. Po drugie Statut wskazuje na „dążenie do gospodarczego, kulturowego i turystycznego rozwoju Miast i Gmin Nadnoteckich”, uzupełniając ten zapis o aspekt związany z wymiarem przestrzennym tworzymy drugi filar misji. Trzecim, wartym podkreślenia w słowie wstępnym, wątkiem jest w dużym skrócie poprawa jakości ekosystemu Noteci wykorzystanie jej potencjałów oraz, co równie ważne, nadanie jej rangi i rozpoznawalności. Ze względu na skalę wyzwania oczywistym jest kooperacja zarówno na poziomie podmiotów działających na miejscu, w terenie i skupionych w Związku, jak również instytucji szczebla krajowego. Idea współpracy to integralna część przedstawionej w opracowaniu misji.

Powyższy wstęp ilustruje myśl przewodnią strategii. Tym niemniej warto na tej kanwie wskazać główne obszary działań strategicznych. Są nimi: budowa obszarowej marki turystycznej, kontynuowanie dotychczasowych działań integrujących wspólnotę w obrębie Noteci i jej zasobów (m.in. poprzez imprezy i wydarzenia kulturalne czy sportowe) oraz działania strategiczne, lobbingowe ukierunkowane na zdefiniowanie obszaru nadnoteckiego jako transregionalnego obszaru strategicznej interwencji na poziomie poszczególnych województw i kraju. Innymi słowy domeny planowania strategicznego to: marka turystyczna, ożywianie Noteci oraz sojusz dla Noteci.

Ambicją założeń strategicznych jest nadanie nowej, adekwatnej rangi i znaczenia obszarowi nadnoteckiemu, który dzięki posiadanym zasobom naturalnym może stać się kołem zamachowym rozwoju gospodarczego, jak również może istotnie poprawić jakość życia wszystkich zamieszkujących obszar.

„Strategii Rozwoju Miast i Gmin Nadnoteckich do roku 2030” to zobowiązanie Związku i jego członków ale również oferta do współdziałania i wspólnej pracy na rzecz dobrostanu całej Doliny Noteci.

Diagnoza

Przedmiotowa część opracowania stanowi diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru funkcjonowania Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią (dalej również, jako ZMiGN). Portret terytorium ZMiGN, został opracowany w oparciu o analizę danych zastanych (deskresearch) oraz empiryczne badania jakościowe i ilościowe. Stanowi on kompleksowy obraz sytuacji na terenie objętym diagnozą. Zawartość treściowa dokumentu pozwoli w dalszych krokach na opracowanie dokumentów planistycznych ZMiGN na poziomie strategicznym oraz operacyjnym. Z punktu widzenia długookresowego wnioski płynące z bilansu strategicznego pozwolą na sformułowanie Strategii Rozwoju dla Związku Miast i Gmin Nadnoteckich.

Przeprowadzona analiza sytuacji społeczno-gospodarczej ilustruje aktualną wartość wskaźników społeczno-gospodarczych oraz dane historyczne prezentujące dynamikę poszczególnych procesów zachodzących w obrębie obszaru w minionych latach, w szczególności w okresie 2015-2020. Jednocześnie w dokumencie dokonano analizy istotnych wskaźników związanych z turystycznymi funkcjami poszczególnych samorządów. Analiza danych zastanych została uzupełniona badaniami jakościowymi – wywiadami pogłębionymi z 15 członkami, partnerami i współpracownikami ZMiGN. Badania ilościowe natomiast zrealizowano na próbie 691 mieszkańców samorządów należących do ZMiGN. Całość procesu badawczego podsumowano w formie zbiorczych wniosków płynących ze wszystkich technik badawczych.

Rejon nadnotecki w regionalnych dokumentach strategicznych

W ramach przeglądu regionalnych dokumentów strategicznych dokonano kwerendy 3 strategii rozwoju województw pod kątem uwzględnienia potrzeb i wykorzystania zasobów, którymi dysponuje Związek Miast i Gmin Nadnoteckich. Zasadniczo we wszystkich analizowanych dokumentach wskazuje się na konieczność zagospodarowania i wykorzystania potencjału transportowego i turystycznego Noteci, podkreślając szczególną rolę szlaku żeglugi śródlądowej E70 (łączącego Kłajpedę z Rotterdamem). Poniżej przedstawiono szczegółowe zapisy w strategiach, odnoszące się bezpośrednio do obszaru działalności Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią.

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+ stanowiąca załącznik do uchwały nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.

Rola Związku Miast i Gmin Nadnoteckich najbardziej uwidoczniła się w obrębie Celu 5 „spójne i bezpieczne województwo” i Celu operacyjnego 54.

Autorzy strategii podkreślają konieczność współpracy dla rozwoju regionu z różnego typu podmiotami, w tym ze stowarzyszeniami i związkami samorządów lokalnych. „Niezależnie od określonej kompetencyjnie szczególnej roli samorządów wszystkich poziomów oraz administracji rządowej, wszyscy zainteresowani uczestnictwem w procesach rozwojowych powinni być traktowani jako partnerzy tego rozwoju, a możliwości rozwojowe danego obszaru będą zależne od holistycznie pojmowanej sumy działań wszystkich interesariuszy. Na terenie województwa funkcjonuje wiele różnego rodzaju podmiotów tego typu, których główną misją – niezależnie od szczegółowych zapisów w statutach i konkretnie prowadzonych działań - jest szeroko rozumiane wspieranie rozwoju lokalnego poprzez współpracę samorządów, a także podejmowanie działań na rzecz kształtowania lokalnej tożsamości, w tym przez promowanie lokalnego dziedzictwa (niektóre stowarzyszenia prowadzą działalność wydawniczą i organizują konferencje naukowe poświęcone zagadnieniom kulturowo-tożsamościowym). Tego typu stowarzyszenia będą postrzegane przez Samorząd Województwa, jako partnerzy dla realizacji zadań na rzecz rozwoju województwa, (...)”¹

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

W dniu 27 stycznia 2020 r. Radni Województwa Wielkopolskiego przyjęli uchwałą nr XVI/287/20 Strategię rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku. W Strategii wskazuje się na nowy model rozwoju regionalnego, zwany modelem funkcjonalnym. Stąd też poniżej przedstawiono zapisy związane z poszczególnymi obszarami funkcjonalnymi.

Północno-zachodni Obszar Funkcjonalny

Cel: Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu winien być realizowany za pomocą następujących kierunków działań:

- rozwój usług zwiększających atrakcyjność osiedleńczą,
- rozwój kapitału społecznego przez wsparcie działalności kulturalnej i sportowo– rekreacyjnej
- wsparcie potencjału turystycznego obszaru, ze szczególnym uwzględnieniem Wielkiej Pętli Wielkopolski, modernizacji infrastruktury turystycznej szlaku wodnego Doliny Noteci projektowanie nowych szlaków turystycznych, tworzenie sieci tras turystyki krajobrazowej i kwalifikowanej oraz zaplecza obsługi ruchu turystycznego z uwzględnieniem walorów zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych PnZOF, wspieranie rozwoju bazy wypoczynkowej na terenach wiejskich, w szczególności agroturystyki,

---

¹Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, s.198

- wykorzystanie walorów przyrodniczych dla poprawy jakości życia, rozwoju usług prozdrowotnych, leczniczych i rehabilitacyjnych.

Piński Obszar Funkcjonalny

Piła wraz z najbliższym sąsiedztwem tworzy Piński Obszar Funkcjonalny (POF) położony w północnej części Wielkopolski. POF pozostaje w zasięgu oddziaływania czterech województw: wielkopolskiego, zachodniopomorskiego, pomorskiego i kujawsko-pomorskiego. POF pełni funkcje administracyjne, usługowe w szczególności w dziedzinie zdrowia, kultury i edukacji. Atutami POF są korzystna lokalizacja w skali kraju i regionu wynikająca z położenia na skrzyżowaniu dróg krajowych nr 10 i 11 oraz linii kolejowych nr 18, 203, 354 i 403, rzeka Noteć stanowiąca odcinek MDW E70 o znaczeniu międzynarodowym²

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 stanowiąca Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXVIII/397/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 r.

W kontekście działalności Związku Miast i Gmin Nadnoteckich autorzy dokumentu podkreślają rolę transportu wodnego jako taniej i ekologicznej alternatywy dla pozostałych gałęzi transportu. Wskazują wprost, że „konieczna jest realizacja projektów modernizacji międzynarodowych dróg wodnych: Odrzańskiej Drogi Wodnej (E-30) i MDW E70 – Warty i Noteci wraz z planowanymi węzłami logistycznymi m. in. w Gorzowie Wielkopolskim, Kostrzynie nad Odrą oraz w Krośnie Odrzańskim”³.

Kluczowe uwarunkowania rozwojowe - opis obszaru analizy

Związek Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią to stowarzyszenie zrzeszające jednostki samorządu terytorialnego różnego szczebla oraz instytucje i organizacje działające na obszarze 3 województw:

- kujawsko-pomorskiego,
- wielkopolskiego,
- lubuskiego.

W ujęciu powiatowym obszar działalności Związku stanowi 11 powiatów:

---

²Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, s.98, 102

³Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 s. 16

- nakielski,
- czarnkowsko-trzcianecki,
- pilski,
- żniński,
- bydgoski,
- gorzowski,
- strzelecko-drezdenecki,
- inowrocławski,
- wągrowiecki,
- chodzieski,
- złotowski.

W ujęciu formalnym, członkami stowarzyszenia są:

Gminy

- 1) Gmina Barcin,
- 2) Gmina Białośliwie,
- 3) Gmina Białe Błota,
- 4) Gmina Czarnków,
- 5) Gmina Drawsko,
- 6) Gmina Santok,
- 7) Gmina Sicienko,
- 8) Gmina Stare Kurowo,
- 9) Gmina Nowa Wieś Wielka,

Miasta i Gminy

- 10) Miasto Czarnków,
- 11) Miasto i Gmina Drezdenko,
- 12) Miasto i Gmina Krzyż Wlkp.,
- 13) Miasto i Gmina Nakło Nad Notecią,
- 14) Miasto i Gmina Pakość
- 15) Miasto i Gmina Ujście
- 16) Miasto i Gmina Wieleń

Powiaty

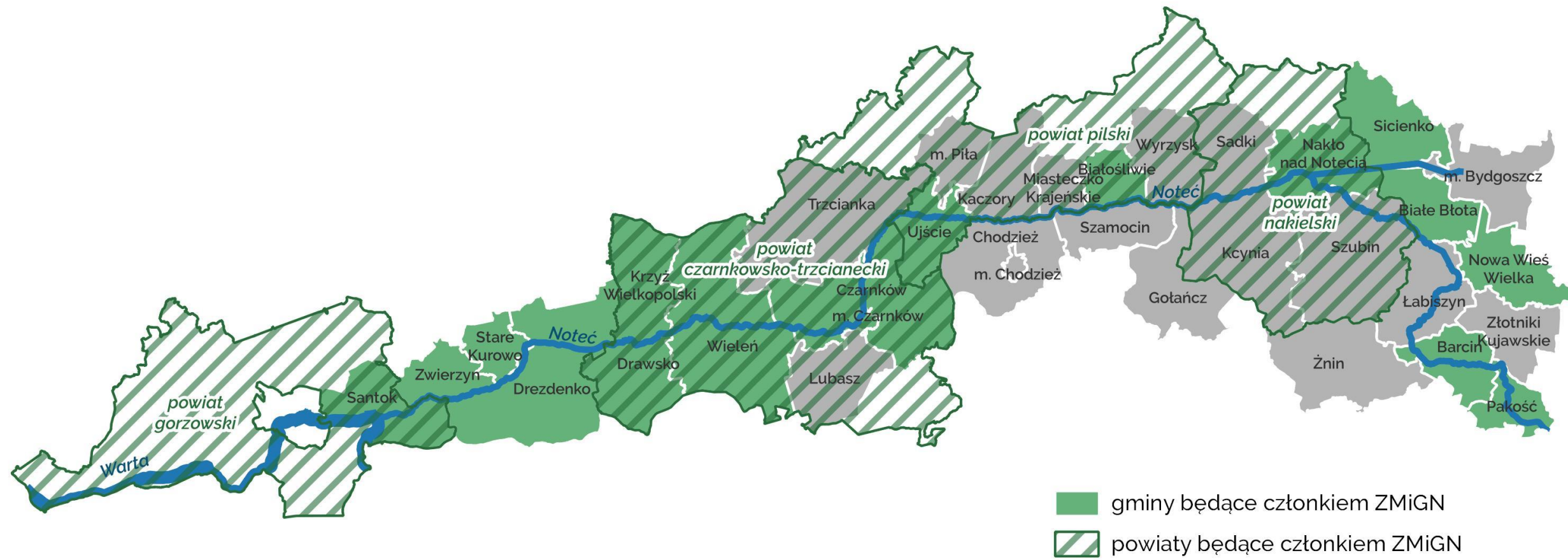
- 17) powiat nakielski,
- 18) powiat czarnkowsko-trzcianecki,
- 19) powiat gorzowski,
- 20) powiat pilski,

Instytucje/organizacje

- 21) Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
- 22) Stowarzyszenie "Partnerstwo dla Krajny i Pałuk",
- 23) Zespół Szkół Żeglugi Śródlądowej im. kmdr. Bolesława Romanowskiego w Nakle nad Notecią.

Na grafice poniżej, kolorem zielonym wyróżniono jednostki terytorialne należące do Związku.

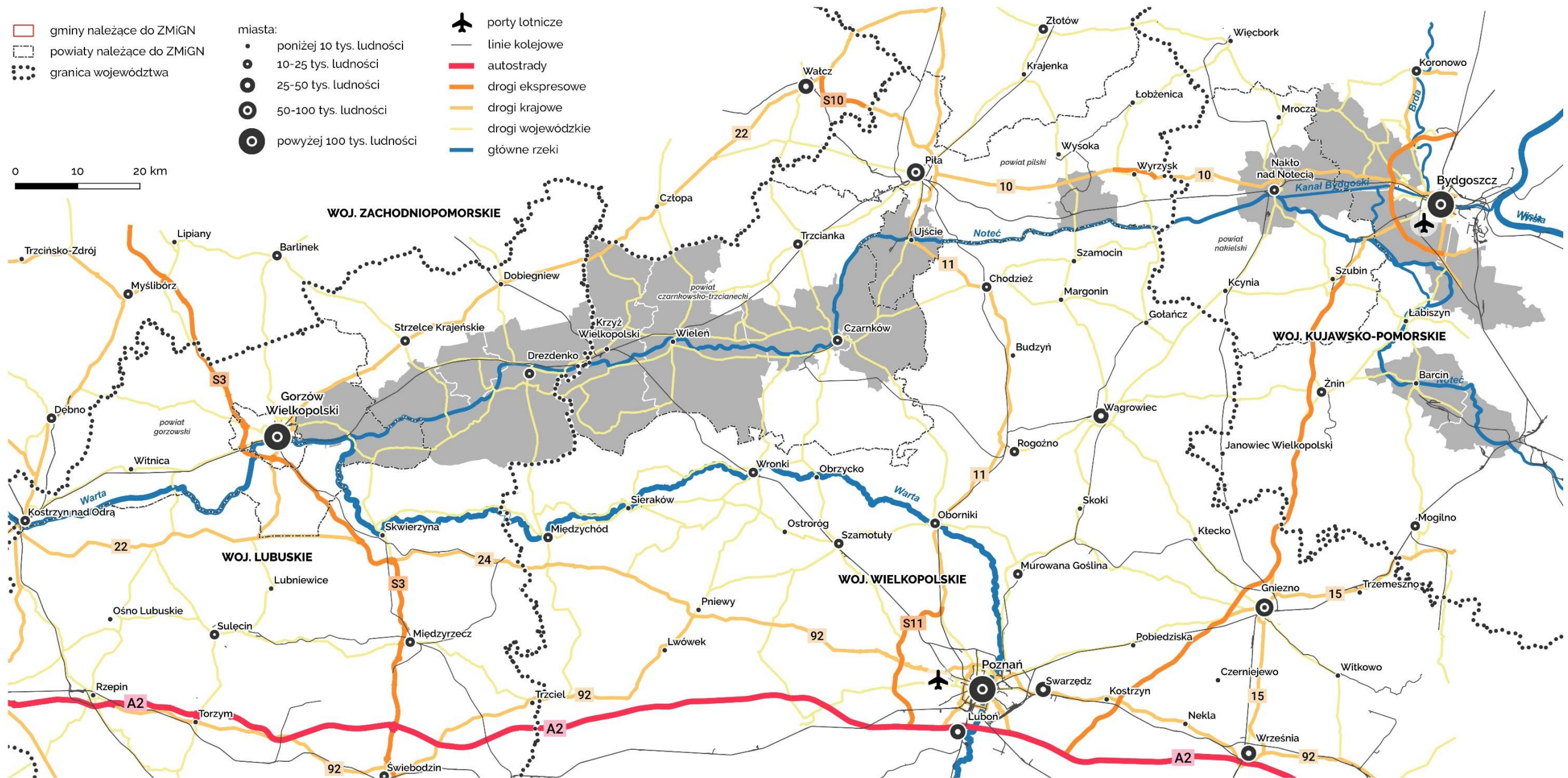
Grafika 1. Miasta i gminy należące do Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią

Źródło: opracowanie własne

Położenie komunikacyjne miast i gmin należących do Związku jest relatywnie dobre. Umowne „granice” terytorialne w osi wschód-zachód wyznaczone są przez dwa duże ośrodki miejskie – Bydgoszcz i Gorzów Wielkopolski. Przez miasta i gminy należące do Związku przebiegają głównie drogi wojewódzkie i krajowe. Dostęp do dróg ekspresowych ogranicza się do dużych miast, takich jak Bydgoszcz(S5) i Gorzów Wielkopolski(S3). Atutem jest także lokalizacja międzynarodowego portu lotniczego w Bydgoszczy.

Grafika 2. Układ komunikacyjny

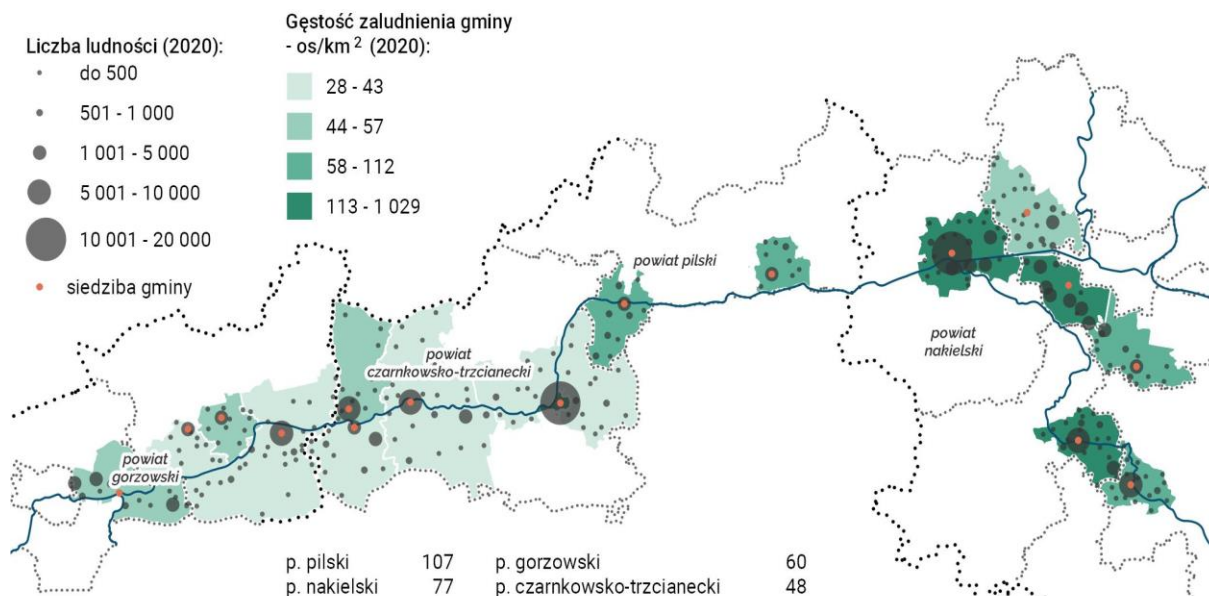

Źródło: opracowanie własne

Sytuacja społeczno-gospodarcza

Liczba mieszkańców zamieszkujących miasta i gminy należące do Związku w 2020 roku wyniosła 195 253 osoby. Zgodnie z przedstawionymi poniżej grafikami największe zagęszczenie ludności występuje w – Nakle nad Notecią, Białych Błotach i Barcinie. Najbardziej ludnymi jednostkami terytorialnymi są: Nakło nad Notecią oraz Czarnków.

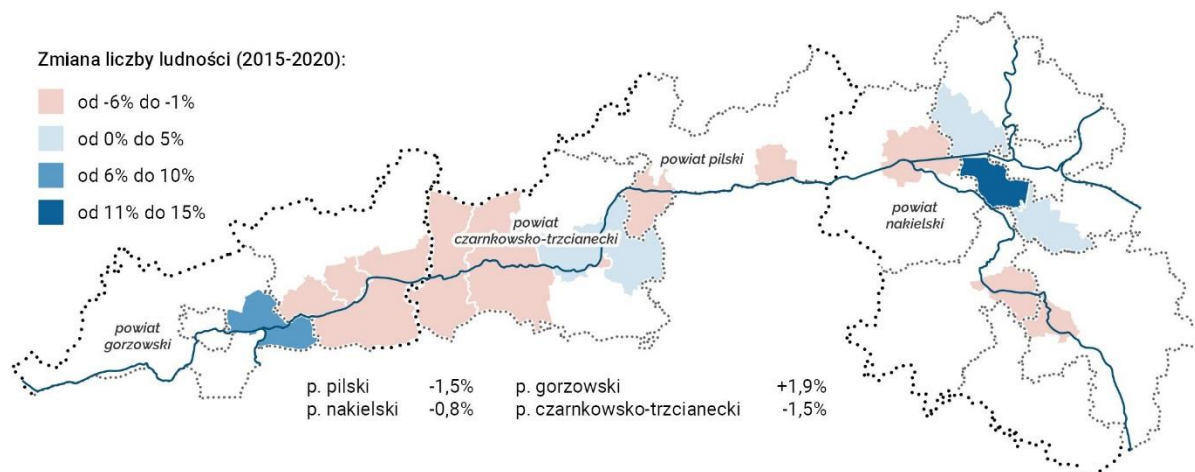
Grafika 3. Liczba ludności i gęstość zaludnienia na obszarze Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2020)

W zakresie dynamiki liczby mieszkańców w większości jednostek zrzeszonych w Związku odnotowano spadek liczby ludności w ciągu ostatnich 6 lat. Wyjątek stanowił Santok oraz Białe Błota, gdzie wzrost liczby ludności wyniósł odpowiednio 7,8% oraz 15,1%. Niewielkie wzrosty (około 5%) odnotowano w Sicienku i Nowej Wsi Wielkiej. Największy spadek liczby ludności dotyczył Miasta Czarnków (-5,1%).

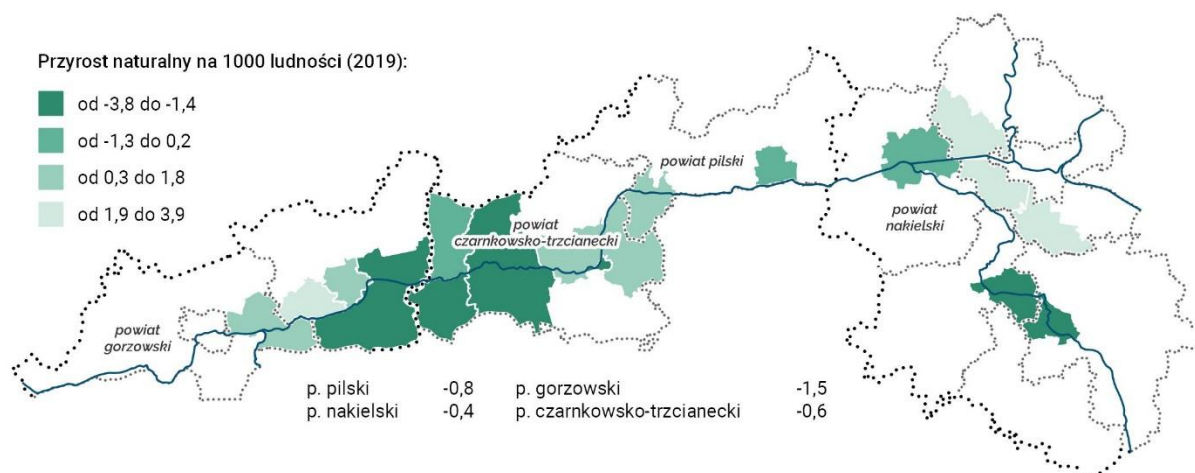
Grafika 4. Dynamika liczby ludności na obszarze Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2020)

Jedną z przyczyn spadku liczby ludności jest ujemny przyrost naturalny. Najwyższe, ujemne wartości przyjął on w Wieleniu (-3,8) oraz Drezdenku (-1,8) i Mieście Czarnków (-1,8).

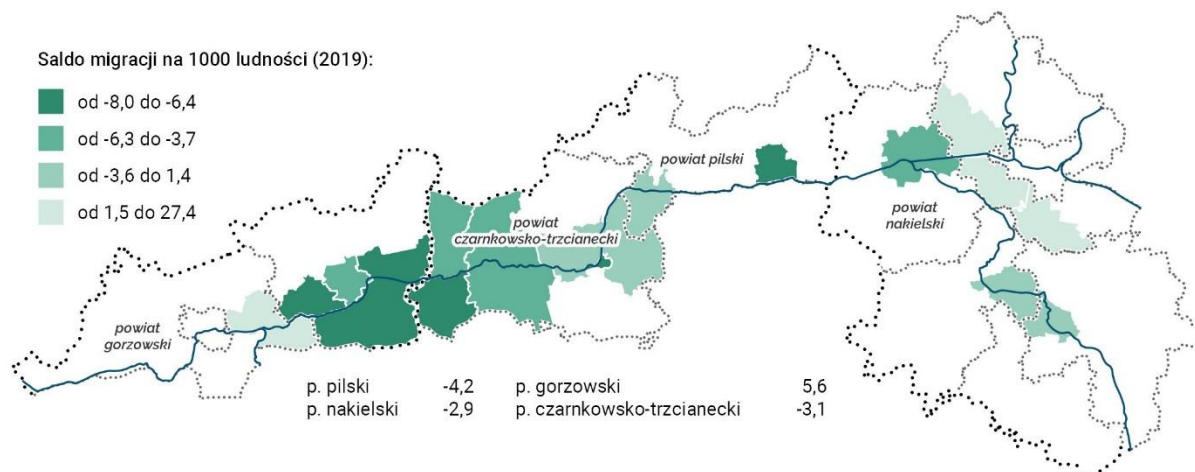
Grafika 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2019)

Kryzys demograficzny pogłębiany jest przez ruchy migracyjne ludności. Najwięcej mieszkańców odpłynęło z Miasta Czarnków (-8), Białośliwia (-7) oraz Drawska (-6,6). Wartości dodatnie saldo migracji a więc stan, w którym więcej mieszkańców melduje się niż wymeldowuje odnotowano w Białych Błotach (27,4), Santoku (15,7) oraz Sicienku (9,1).

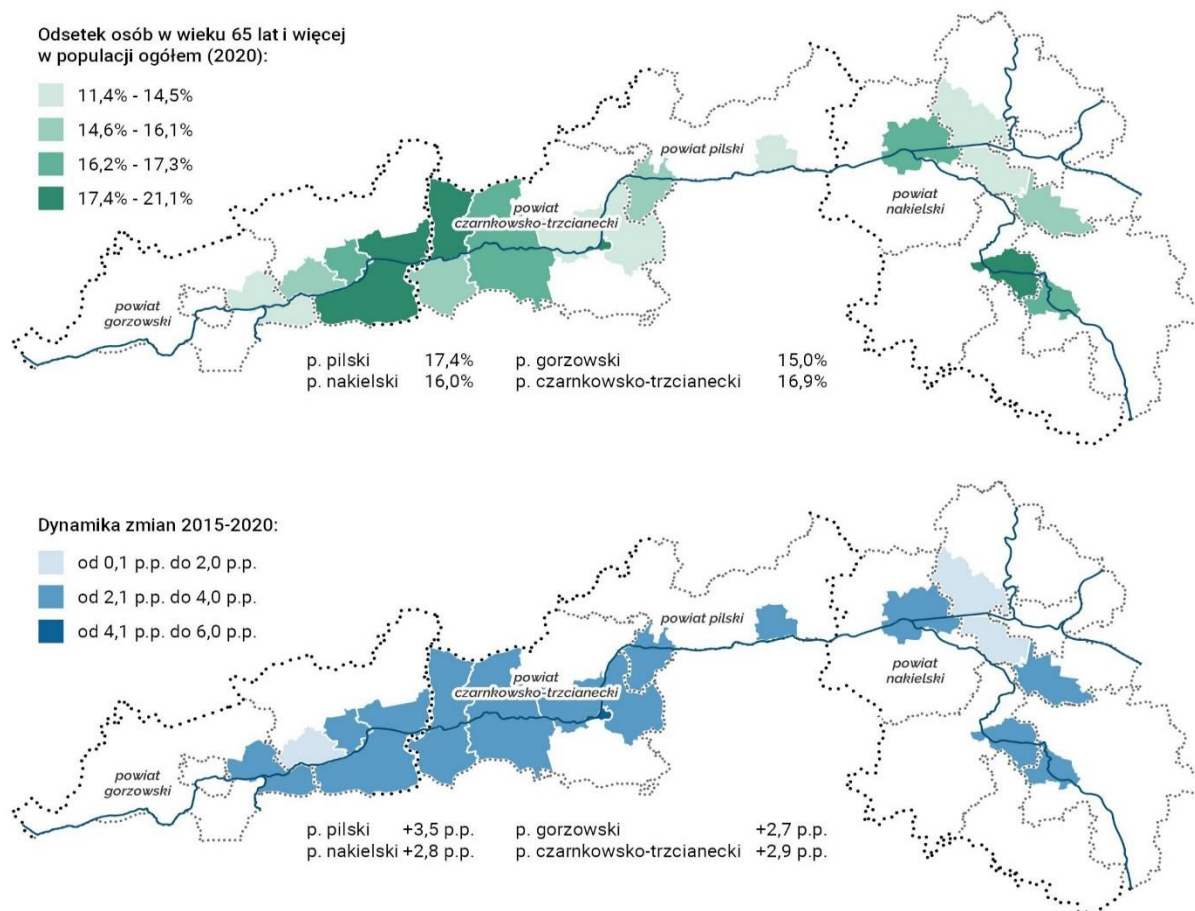
Grafika 6. Saldo migracji na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2019)

Pochodną ujemnego przyrostu naturalnego jest zwiększający się odsetek osób powyżej 65 roku w liczbie mieszkańców ogółem. W ujęciu statycznym, w 2020 roku co piąty mieszkaniec (21,1%) miasta Czarnków był w wieku powyżej 65 roku życia. W Drezdenku osoby te stanowiły 18,4% a w Barcinie 18,2%.

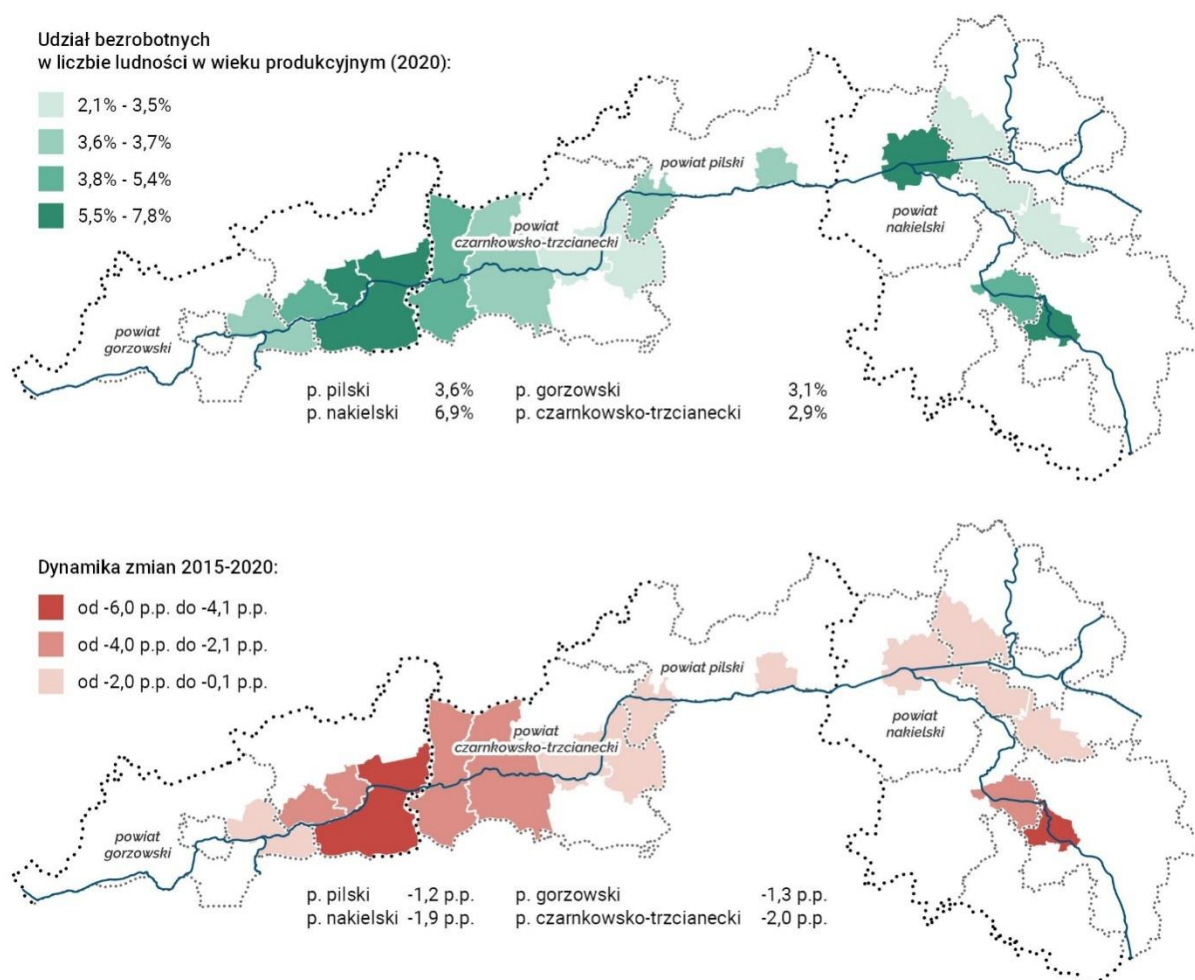
Grafika 7. Udział osób w wieku 65 lat i więcej w liczbie ludności ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2020)

Sytuacja na rynku pracy wydaje się stosunkowo dobra i zgodna z trendami ogólnopolskimi. W zależności od jednostki terytorialnej odsetek liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym waha się od 2,1% do 7,8%. Co charakterystyczne, większe natężenie bezrobocia dotyczy częściej miast niż obszarów wiejskich. Największy odsetek bezrobotnych odnotowano w Pakości (7,8%), Nakle nad Notecią (6,8%) oraz Drezdenku (5,5%).

Grafika 8. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

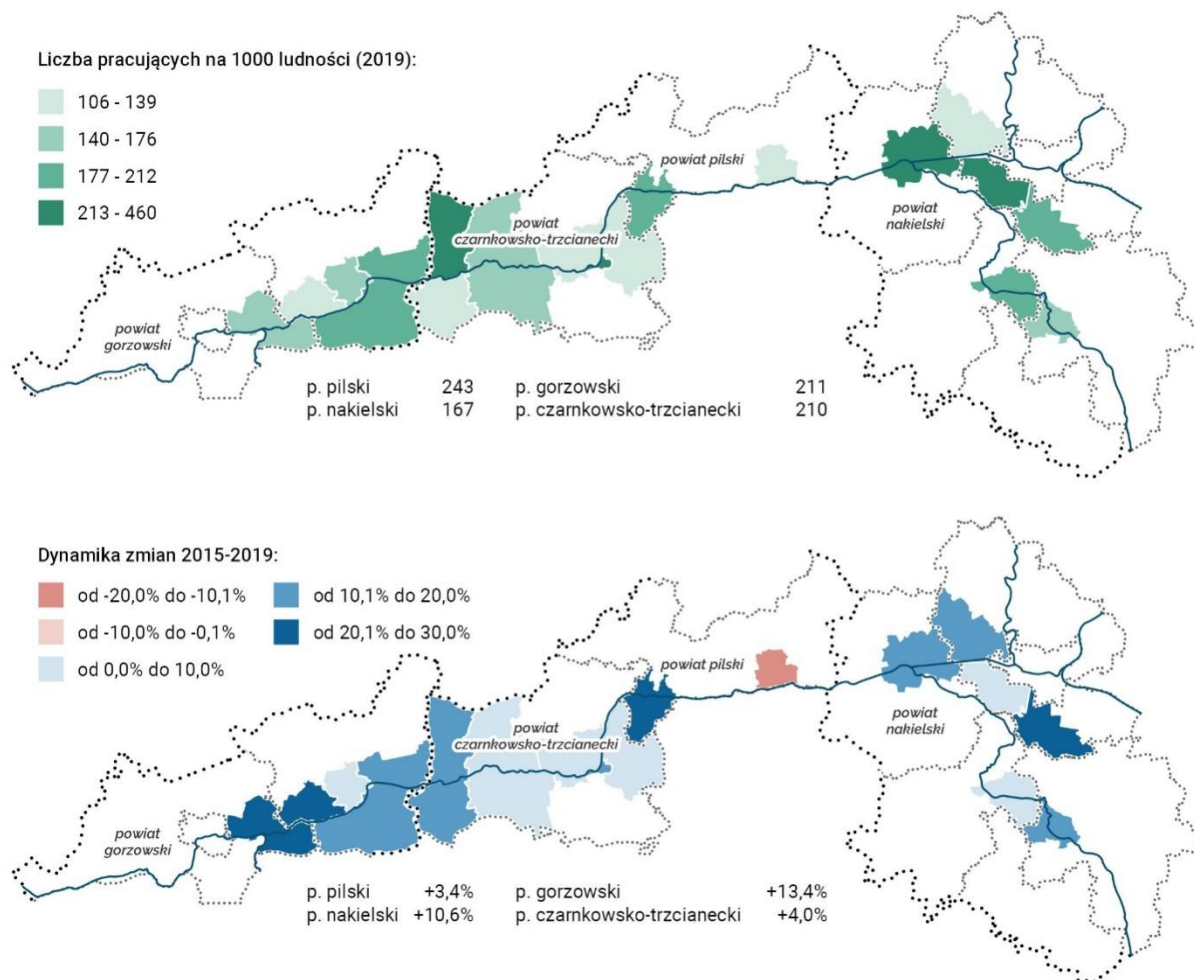

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2020)

W zakresie liczby osób pracujących na 1000 mieszkańców, ujęcie dynamiczne wskazuje na znaczny przyrost osób pracujących w Santoku (28,5%), Nowej Wsi Wielkiej (28%) oraz Zwierzynie (27,6%). Największy odpływ pracujących nastąpił w Białośliwiu (-12,4%).

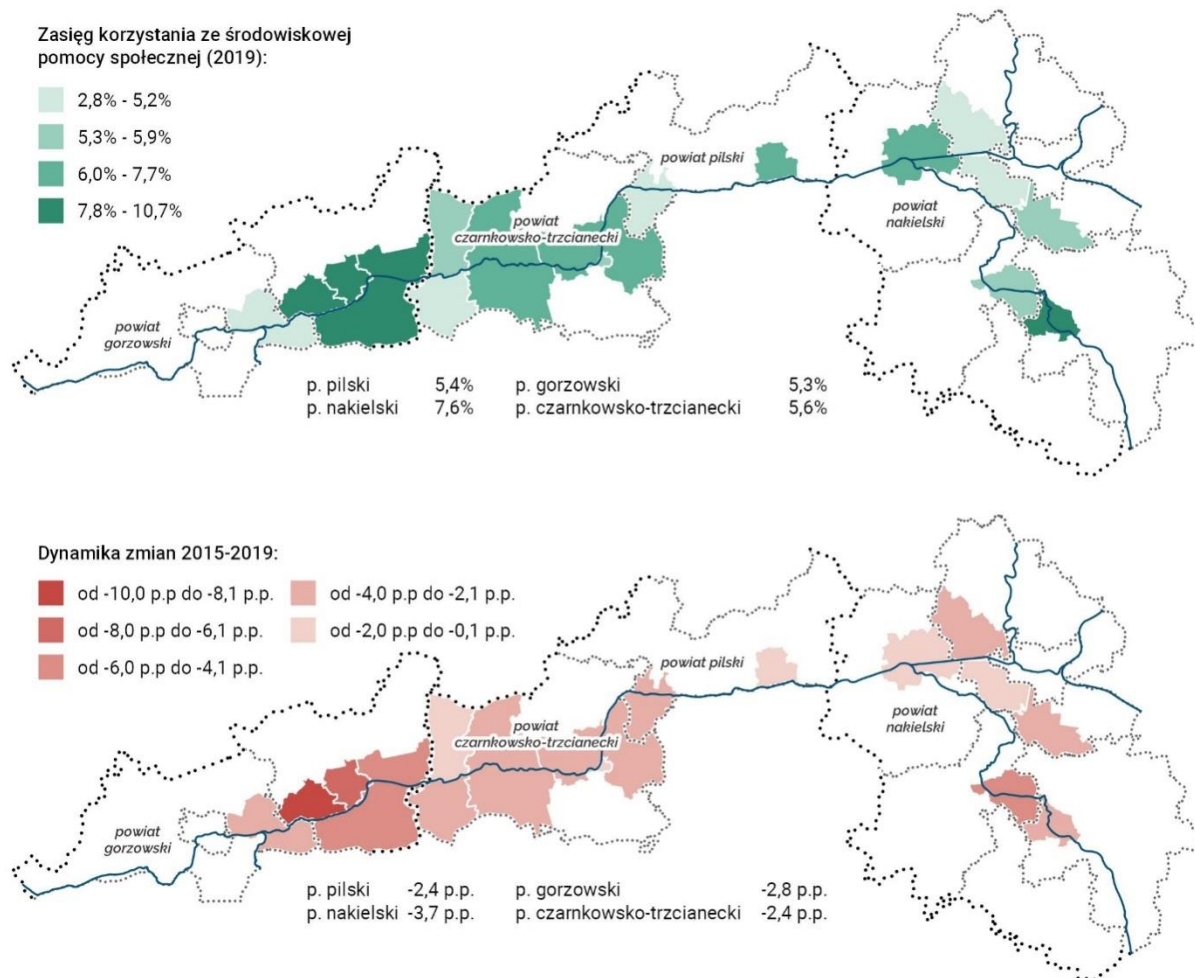
Grafika 9. Pracujący na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2019)

Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej oznacza udział beneficjentów w ogólnej liczbie ludności. Największy odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej odnotowano w powiecie gorzowskim, w miejscowościach Drezdenko (9,7%), Stare Kurowo (8%), Zwierzyn (10,7%). Co istotne, zasadniczo we wszystkich analizowanych jednostkach zauważa się spadek korzystających z form pomocy społecznej – największy spadek odnotowano w Zwierzynie (-9,2%).

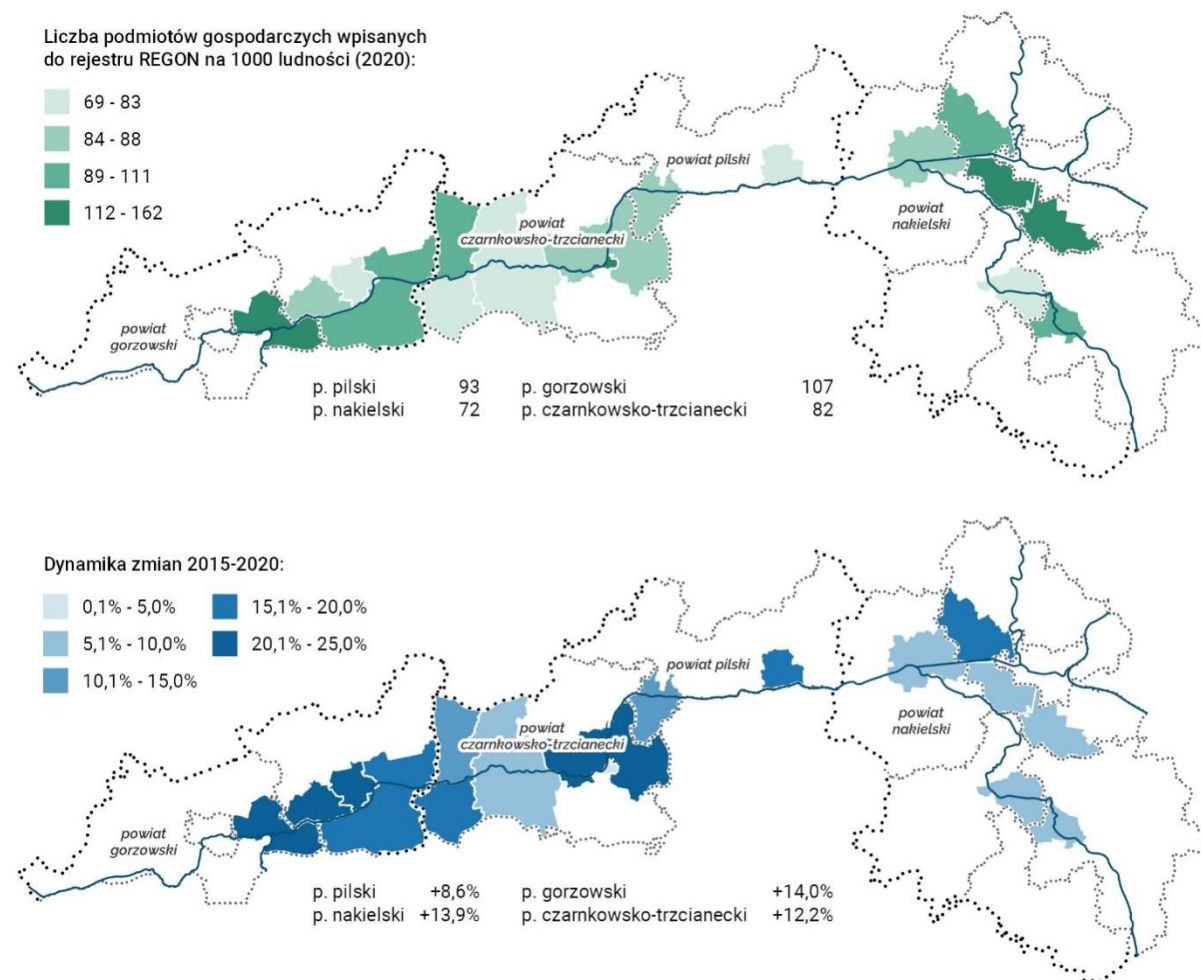
Grafika 10. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2019)

Kondycję gospodarczą obszaru opisano za pomocą dwóch wskaźników- liczby podmiotów gospodarczych na 1 000 mieszkańców oraz nowo zarejestrowanych działalność na 1 000 mieszkańców. Najwyższa liczba podmiotów gospodarczych w stosunku do liczby mieszkańców cechuje: Białe Błota (162), Nową Wieś Wielką (125) oraz Santok (120). Najmniej rozwiniętymi gospodarczo jednostkami są Drawsko (69), Białośliwie (72) oraz Barcin (74).

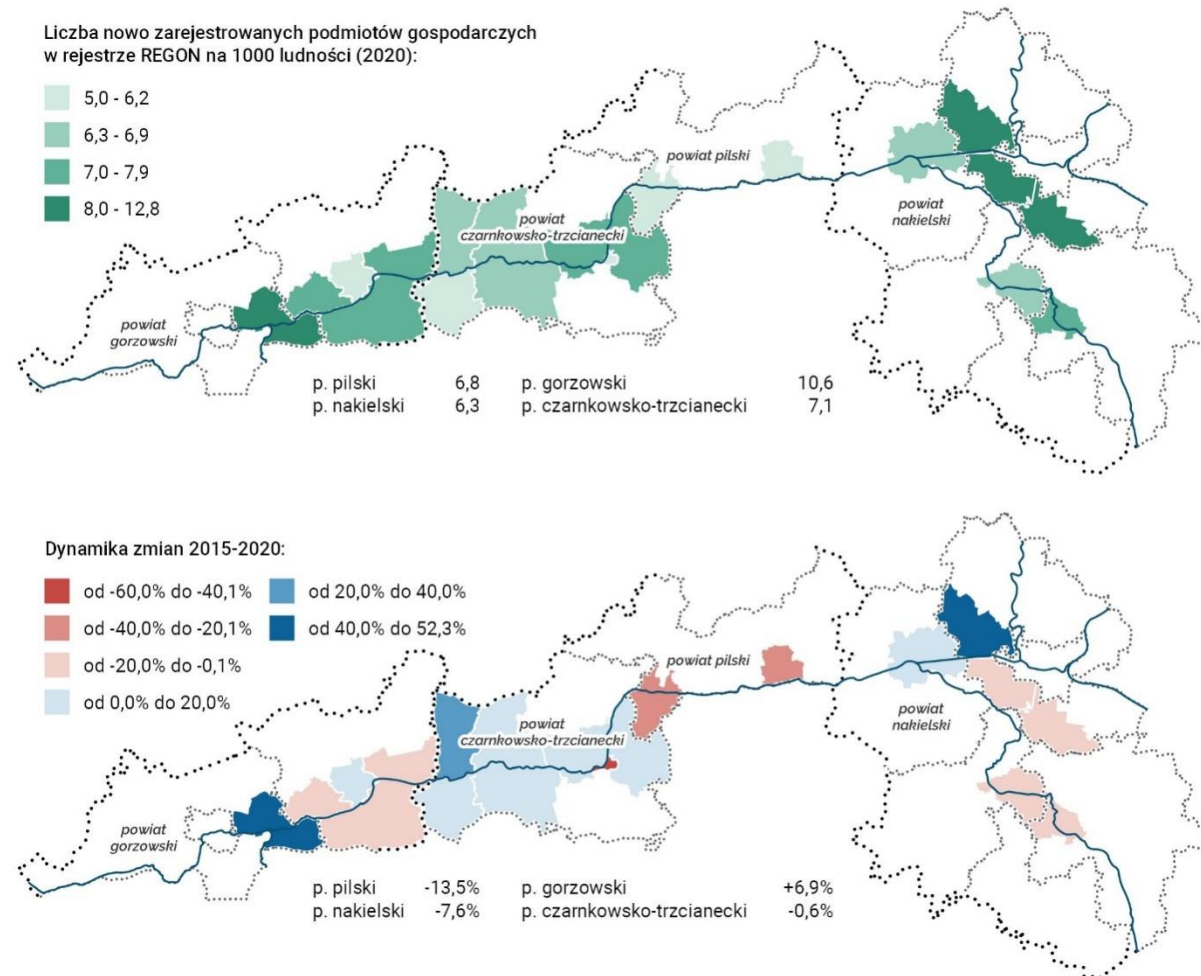
Grafika 11. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2020)

Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych świadczy o rozwoju bądź regresie gospodarczym danego obszaru. Zgodnie z grafiką poniżej najwięcej nowych działalności na 1 000 mieszkańców zarejestrowanych zostało w Santoku (12,8), Białych Błotach (11,9) oraz Nowej Wsi Wielkiej (10,3). Najmniej, w powiecie pilskim, w miejscowościach Białośliwie (5,2) oraz Ujście (5,3).

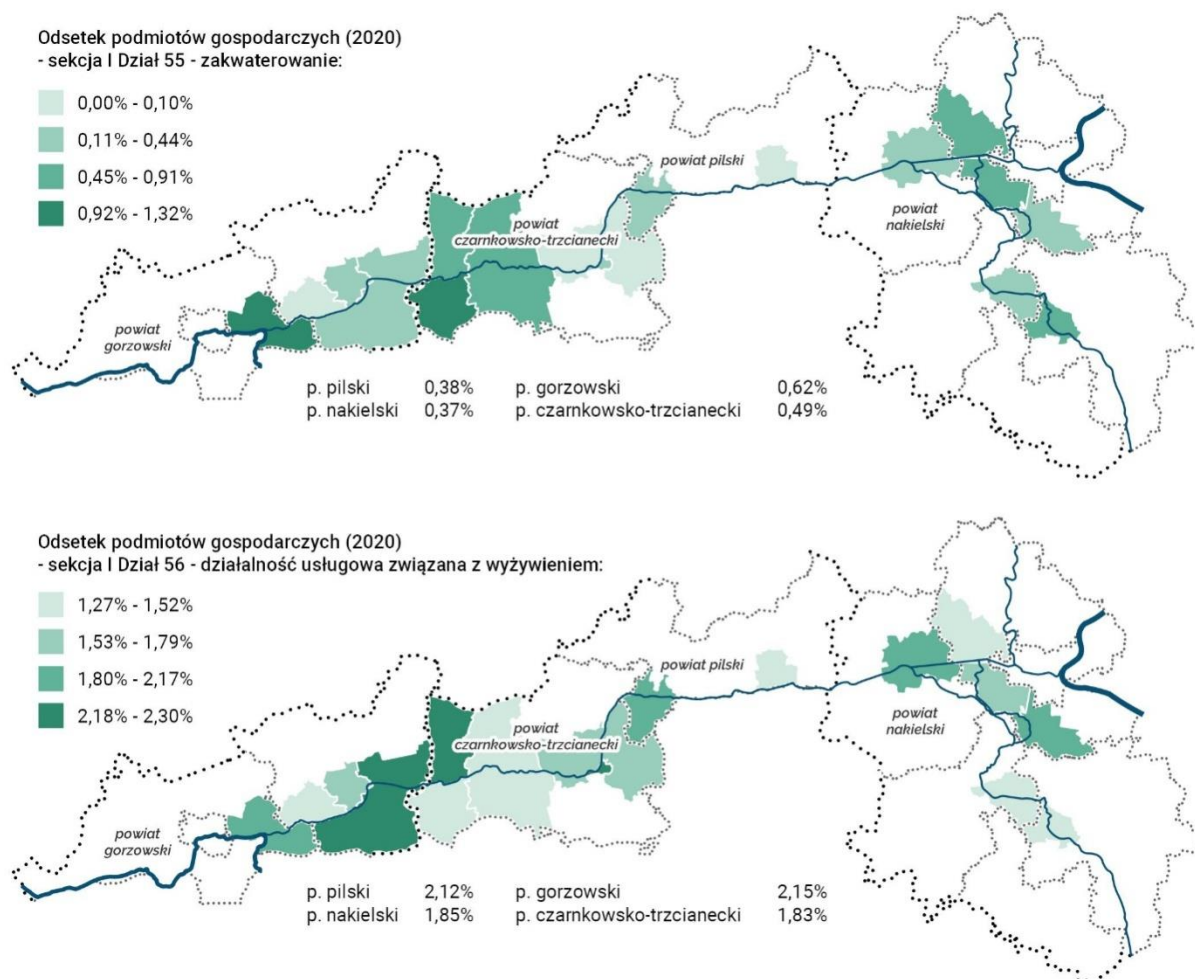
Grafika 12. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2020)

Istotnym uzupełnieniem z punktu widzenia lokalnej gospodarki jest nasycenie poszczególnych lokalizacji usługami turystycznymi i okołoturystycznymi. Zaprezentowana grafika obrazuje odsetek podmiotów gospodarczych zajmujących się zakwaterowaniem i wyżywieniem (gastronomia). Uwagę zwraca rozbieżność wartości wskaźników – tam gdzie funkcjonuje najwięcej podmiotów związanych z zakwaterowaniem, mniej jest podmiotów świadczących usługi gastronomiczne. Najwyższy odsetek podmiotów świadczących zakwaterowanie zlokalizowano w Santoku oraz Wieleniu. Usługi gastronomiczne częściej świadczone są w Drezdenku i Krzyżu Wielkopolskim.

Grafika 13. Udział podmiotów gospodarczych związanych z branżą turystyczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2015-2020)

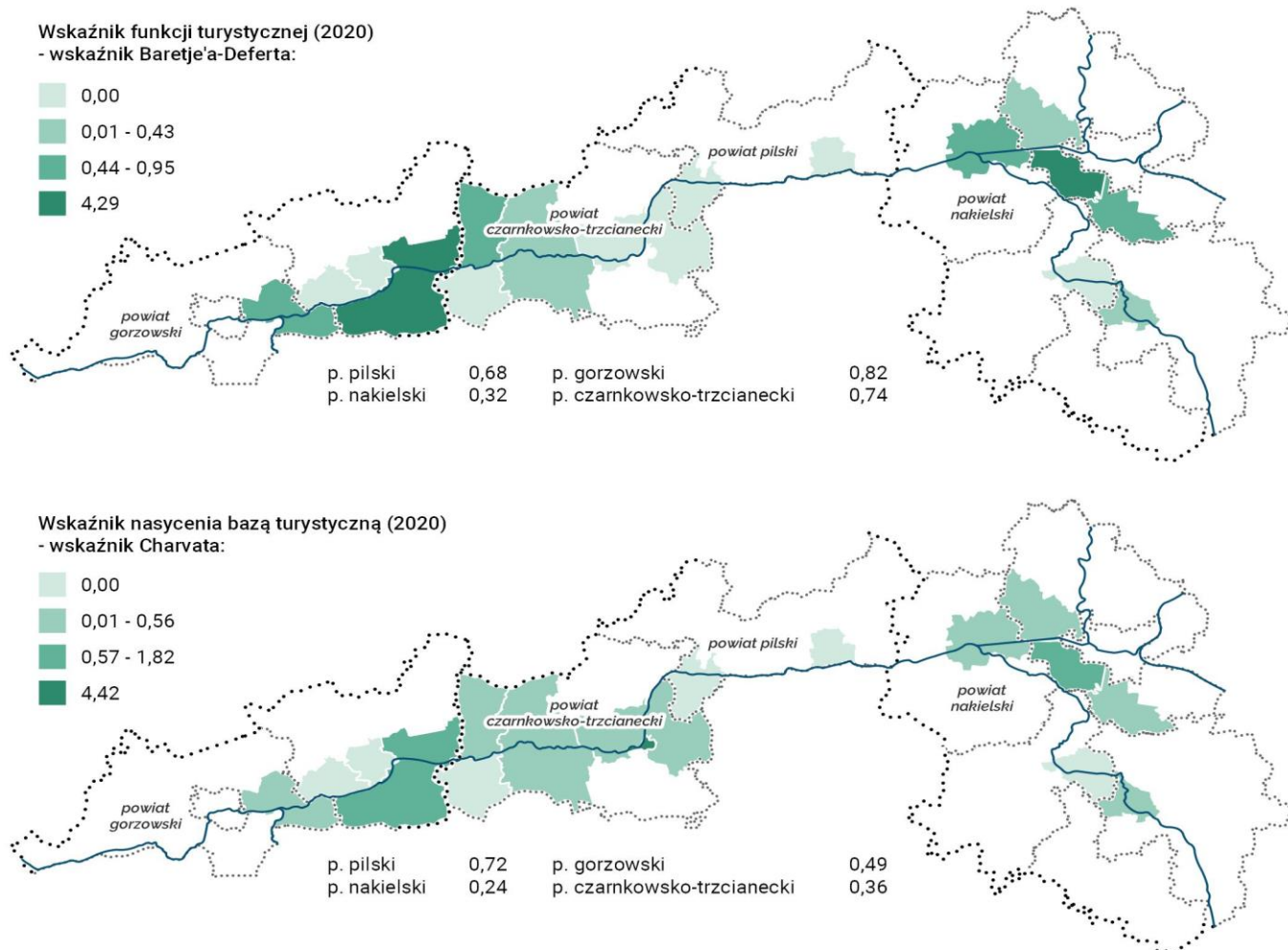
Analiza potencjału turystycznego

Na grafice poniżej zobrazowano dwa wskaźniki:

- wskaźnik Baretje'a i Deferta - wskaźnik funkcji turystycznej miejscowości, wyrażony liczbą turystycznych miejsc noclegowych, pomnożony przez 100, przypadający na liczbę ludności miejscowej,
- wskaźnik Charvata - wskaźnik nasycenia bazą turystyczną, wyrażony liczbą miejsc noclegowych przypadających na km² powierzchni całkowitej.

Analiza przestrzenna wartości wskaźników dowodzi, iż najbardziej funkcjonalne pod kątem turystyki jest Drezdenko – 729 miejsc noclegowych (oraz zasadniczo cały powiat gorzowski). Natomiast największe nasycenie bazą turystyczną odnotowano w mieście Czarnków (45 miejsc noclegowych na 1 017 ha) oraz Białych Błotach (133 miejsca noclegowe na 12 242 ha).

Grafika 14. Wskaźnik funkcji turystycznej oraz nasylenia bazą turystyczną

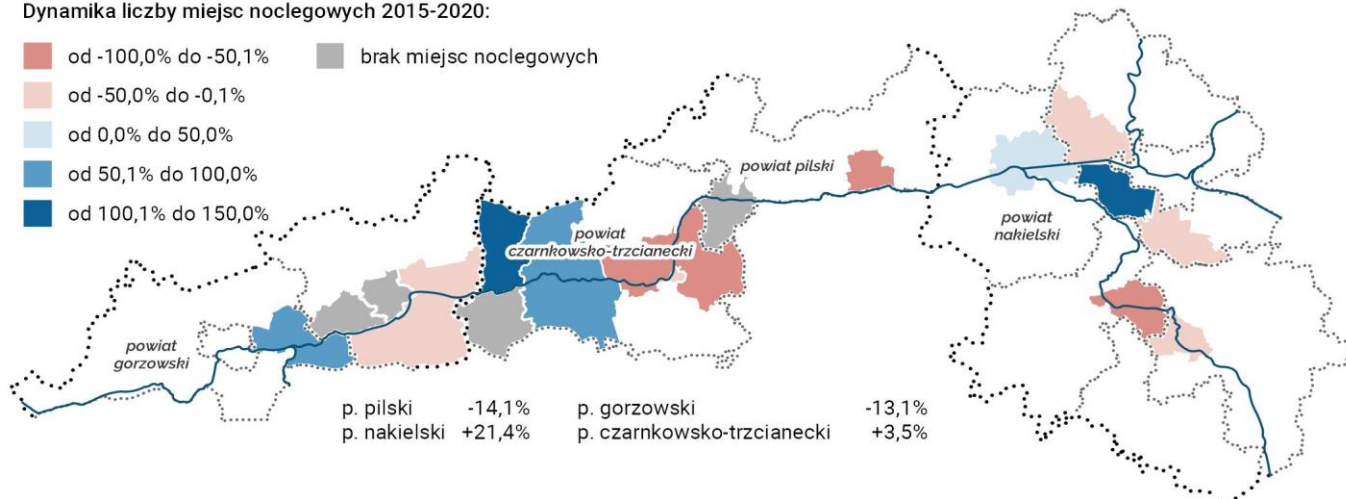
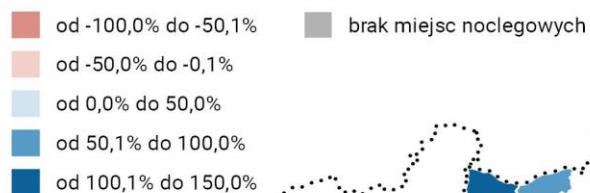

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2020)

Liczba miejsc noclegowych determinuje możliwości rozwoju funkcji turystycznych obszaru. Na grafice poniżej przedstawiono dynamikę liczby miejsc w ciągu ostatnich 6 lat. W 4 jednostkach nie ma dostępnej bazy noclegowej (Stare Kurowo, Zwierzyn, Drawsko, Ujście). W aż 8 jednostkach spadła liczba miejsc noclegowych, przy czym spadki te miały zróżnicowaną dynamikę – były najbardziej widoczne w Barcinie (-100%, w liczbach bezwzględnych ubyło 10 miejsc noclegowych) oraz Białośliwiu (-100%, w liczbach bezwzględnych ubyło 12 miejsc noclegowych). Najwięcej miejsc noclegowych przybyło w Białych Błotach (101,5%, przybyło 76 miejsc) i Krzyżu Wielkopolskim (115,8%, przybyły 44 miejsca).

Grafika 15. Dynamika liczby miejsc noclegowych

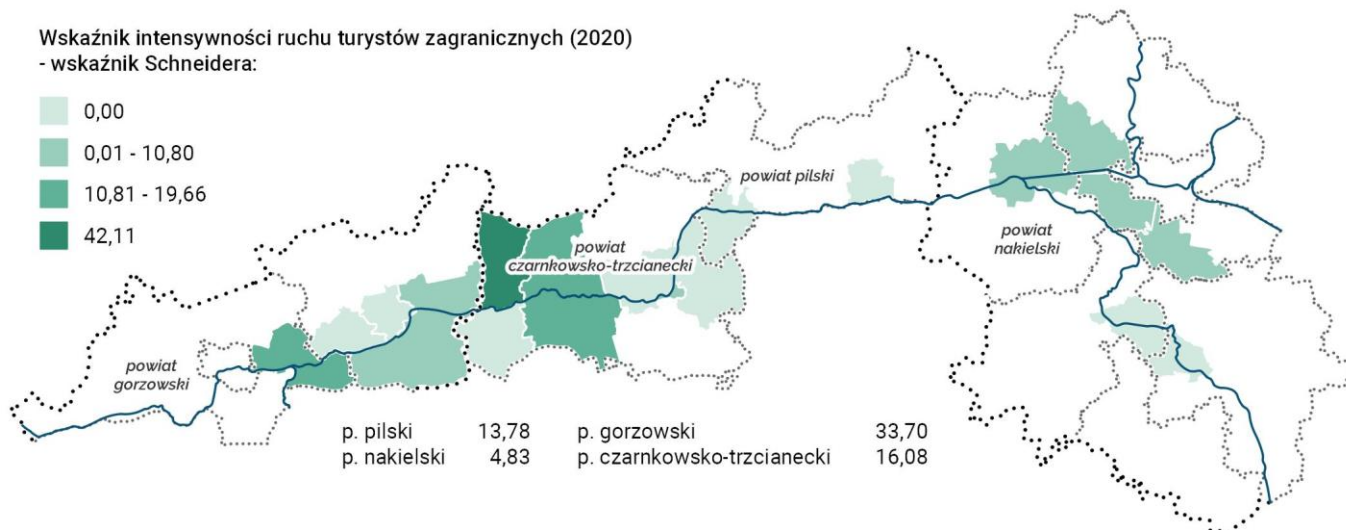
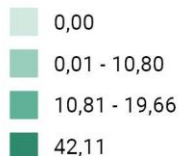
Dynamika liczby miejsc noclegowych 2015-2020:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL (2015-2020)

Pochodną dostępną bazy noclegowej jest intensywność ruchu turystycznego wyrażona wskaźnikiem Schneidera (wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadający na 1000 mieszkańców stałych). Zgodnie z grafiką przedstawioną poniżej w 2020 roku największą intensywność ruchu turystycznego odnotowano w Krzyżu Wielkopolskim (42,11), Wieleniu (19,66), Santoku (18,75).

Grafika 16. Wskaźnik intensywności ruchu turystów zagranicznych

Wskaźnik intensywności ruchu turystów zagranicznych (2020)
- wskaźnik Schneidera:

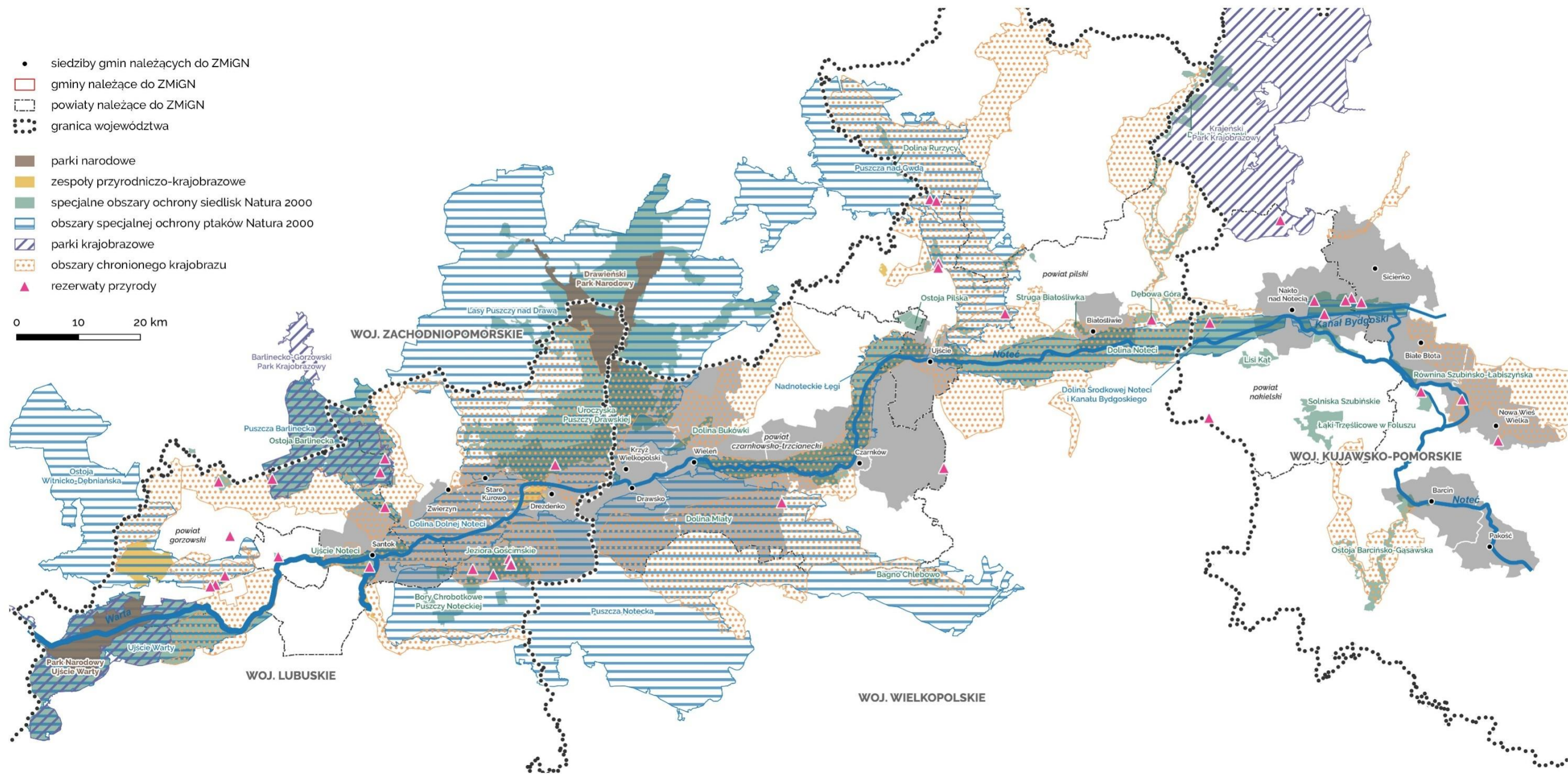
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL (2020)

Uwarunkowania środowiskowe

Na grafice poniżej zestawiono najważniejsze zasoby przyrodnicze jednostek terytorialnych należących do Związku Miast i Gmin Nadnoteckich oraz obszarów ościennych. Na mapie oznaczono 36 rezerwatów, 18 obszarów chronionego krajobrazu, 32 obszary Natura 2000, 2 parki narodowe, 3 parki krajobrazowe i 4 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Największe zagęszczenie zasobów przyrodniczych występuje na terenie województwa lubuskiego i kujawsko-pomorskiego.

Grafika 17. Zasoby przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gods.gov.pl>

Inwentaryzacja kluczowych zasobów

Na podstawie ankiet wypełnionych przez przedstawicieli powiatów, miast i gmin Związku Miast i Gmin Nadnoteckich sporządzono przestrzenną inwentaryzację kluczowych zasobów kulturowych regionu. Ankietowanych poproszono o wskazanie:

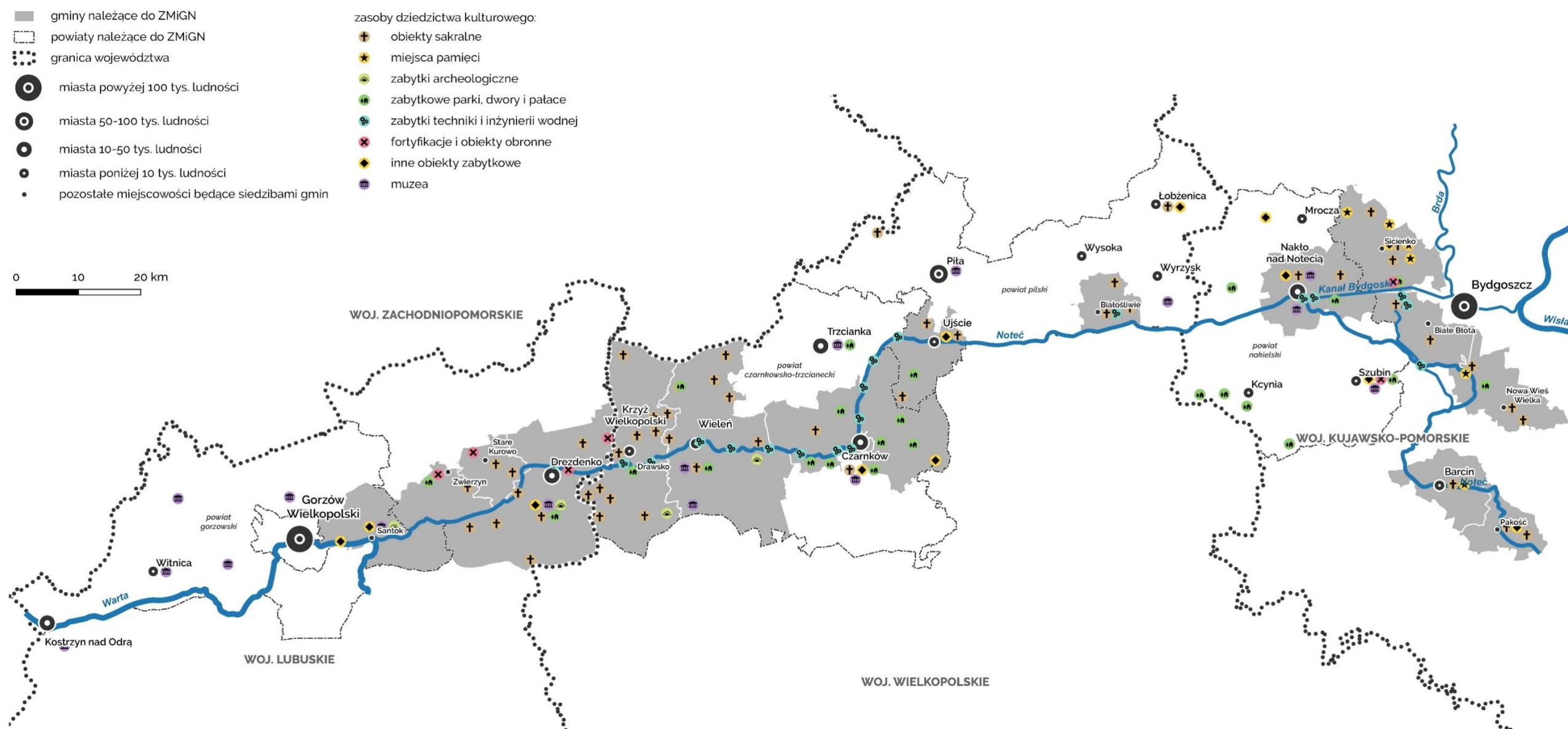
- punktów informacji turystycznej,
- obiektów dziedzictwa,
- wydarzeń,
- obiektów turystycznych i rekreacyjnych na wolnym powietrzu,
- obiektów turystyki wodnej,
- szlaków turystycznych,
- obiektów związanych z turystyką zdrowotną.

Zaledwie 3 spośród 17 badanych samorządów posiadały punkty informacji turystycznej (Drezdenko oraz Gmina Czarnków, Powiat Nakielski). W zakresie obiektów wskazywano najczęściej na obiekty sakralne, militarne, kolejowe (w szczególności kolej wąskotorową), zespoły dworsko – parkowo – folwarczne, oraz zabytki techniki i infrastrukturę hydrotechniczną związaną z rzeką Noteć. Wskazywane wydarzenia miały głównie charakter lokalny czy sezonowy (dożynki, święto miejscowości, targi i jarmarki). Około 10 samorządów deklarowało organizację wydarzeń o charakterze sportowym i rekreacyjnym (biegi, wyścigi kolarskie, zawody jeździeckie itp.). Wszystkie JST wskazały posiadane szlaki turystyczne. Istotnym faktem w tym kontekście była tematyka szlaków – najwięcej zgłoszono szlaków rowerowych, pojawiały się także konne, piesze, i kajakowe. Wśród atrakcji wodnych wymieniano baseny, okoliczne zbiorniki wodne, kąpieliska i plaże, mariny, stacje, przystanie. Obiekty turystyki zdrowotnej są najczęściej własnością prywatną, badane gminy wskazywały na pojedyncze obiekty typu SPA&Wellness.

W związku z prowadzoną inwentaryzacją poproszono badanych także o wskazanie największych przeszkód rozwojowych w zakresie rozwoju usług i obiektów turystycznych. Badani wskazywali przede wszystkim:

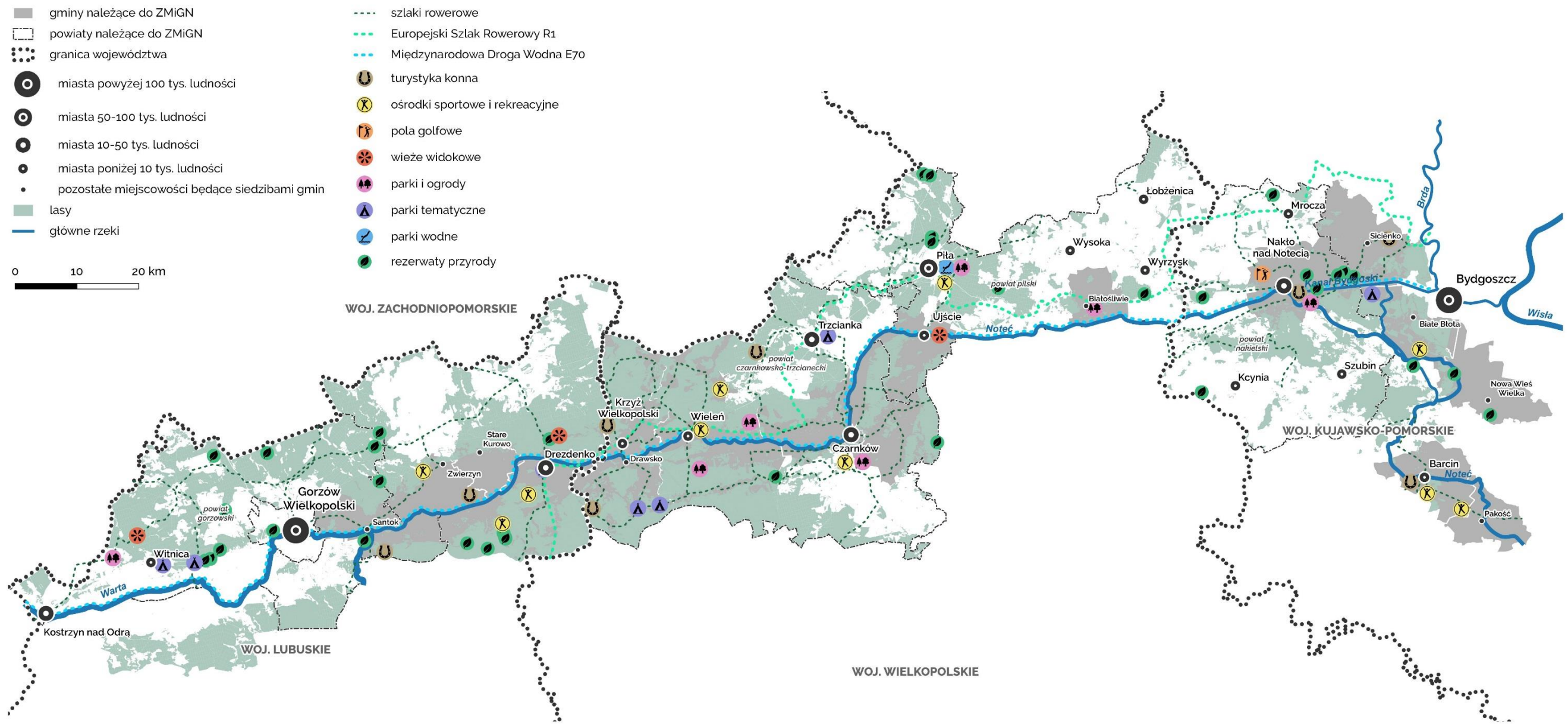
- trudności finansowe,
- brak lub degradacja infrastruktury (drogowej, turystycznej),
- trudności komunikacyjne (braki połączeń kolejowych/autobusowych),
- niska liczba ścieżek rowerowych i spacerowych,
- zła kondycja demograficzna (depopulacja obszarów).

Grafika 18. Zasoby kulturowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet przesłanych przez członków ZMiGN

Grafika 19. Zasoby turystyczne

Rejon nadnotecki w opiniach branżowych ekspertów

W dniach 21-29.06.2021 r. przeprowadzono badanie jakościowe z udziałem ekspertów wskazanych przez Zarząd Związku Miast i Gmin Nadnoteckich oraz upoważnione Biuro Związku Miast i Gmin Nadnoteckich. Celem badania było zebranie opinii i informacji na temat Związku Miast i Gmin Nadnoteckich (ZMiGN), jego działalności oraz kwestii związanych z Regionem Nadnoteckim. Zebrany materiał badawczy stanowi punkt wyjścia do przygotowania dokumentu pt. „Strategia Rozwoju Związku Miast i Gmin Nadnoteckich”. W ramach badania przeprowadzono 15 wywiadów pogłębionych z członkami, partnerami i współpracownikami ZMiGN. Związek wskazał ponad 20 potencjalnych respondentów, rekrutacja konkretnych osób do badania została przeprowadzona przez Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych Delta Partner. Badanie w większości zostało wykonane telefonicznie, każdorazowo w terminie dogodnym dla rozmówców. W 4 przypadkach na 15 kwestionariusz wywiadu został wypełniony pisemnie przez upoważnionego do tego respondenta przesłany do przedstawiciela Delta Partner prowadzącego przedmiotowe badanie. Poniżej w sposób syntetyczny ujęto najważniejsze wnioski, opinie oraz komentarze rozmówców, jakie zebrano podczas badania.

Rozpoznawalność ZMiGN i jego działalności

Rozmówcy znają Związek Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią oraz zakres jego działania. Sami w różnych okresach czasu brali czynny udział w jego pracach. W opinii rozmówców ZMiGN spełnia swą rolę w sposób należyty i podczas 20 lat dotychczasowej działalności zrealizował wiele ważnych przedsięwzięć. W tym kontekście wskazywano przede wszystkim przystanie powstałe wzdłuż rzeki Noteć, spełniające najwyższe europejskie standardy. Wśród przytoczonych celów, jakie do tej pory przyświecały Związkowi rozmówcy odnosili się do zadań jakie leżą w gestii ZMiGN, czyli wspierania inicjatyw, działań na rzecz integracji obszarów położonych wzdłuż rzeki Noteć, dążenia do rozwoju tego obszaru oraz dbanie o stworzenie i wykorzystywanie potencjałów turystycznych, rekreacyjnych, a także utrzymanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych Noteci. Czynniki, które wpływały na zahamowanie działań podejmowanych przez Związek były sprawy wynikające z ograniczeń prawnych, legislacyjnych, braku finansowania dla danej inwestycji oraz kwestie będące poza zasięgiem możliwości decyzyjnych ZMiGN - np. polityka zarządzania miast, powiatów i gmin, rzeka Noteć i nabrzeża znajdujące się w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Bydgoszczy, itd., czyli w sytuacjach kiedy ZMiGN nie ma podstaw do podejmowania decyzji i konkretnych działań. Badani oceniając działalność Związku opierali się głównie na działaniach poświęconych inicjowaniu i spajaniu interesów obszarów wchodzących w skład Regionu Nadnoteckiego.

Zarówno respondenci reprezentujący władze wojewódzkie, samorządowe, jak i przedstawiciele instytucji zarządzanych przez gminy i prywatni przedsiębiorcy wyrażali się pozytywnie o kontakcie i współpracy ze ZMiGN w ramach realizowanych zadań i celów. Doceniano prężność działania Związku i skuteczność w dążeniu do realizacji celów. Jeden z rozmówców wyraził opinie: „skutecznie dążą do celu, nie zniechęcają się, konsekwentnie wykonują swoje zadania od początku do końca”. Wszyscy rozmówcy szczególnie doceniali starania Związku mające na celu integrację obszarów leżących wzdłuż Noteci, co jest zadaniem niełatwym, ponieważ wzdłuż rzeki rozciągają się tereny należące do 3 województw, wielu miast, gmin i powiatów. Niemniej Związek jako inicjatywa oddolna, powstały 20 lat temu na stałe wpisał się już w ten region i w ocenie ekspertów z powodzeniem wykonuje swoje cele i zadania na rzecz integracji i rozwoju Regionu Nadnoteckiego.

Charakterystyka Regionu Nadnoteckiego

Region Nadnotecki obejmuje miasta i gminy usytuowane wzdłuż rzeki Noteci, na odcinkach Górnej i Dolnej Noteci. Jako charakterystyczny wyznacznik regionu wskazywano najczęściej zasoby przyrody i zachowanie jej w nienaruszonym stanie, co było określane jako „dzika, nieskomercjalizowana natura”, co szczególnie chwalą zagraniczni turyści (Niemcy, Holandia, Belgia). Znaczna część terenów w regionie została wpisana do programu Natura 2000 działającego na terytorium Unii Europejskiej. Znajduje się tutaj także kilka Parków Narodowych i krajobrazowych. Jako ewenement wskazywano Park Grzybowy znajdujący się na terenie Puszczy Noteckiej. Jest to pierwszy w Polsce park tematyczny poświęcony grzybom zajmujący obszar 1 hektara. Jednak najważniejszy zasób dla regionu to rzeka Noteć, będąca centralnym punktem integrującym cały obszar Regionu Nadnoteckiego. Żeglowność, niedawno wybudowane przystanie i stacje, dostępność sprzętu do rekreacji wodnej, kąpieliska, wędkowanie stanowią atrakcje na tym terenie. W ostatnim czasie rozpoczęto rozbudowę ścieżek rowerowych, co dodatkowo wpłynie na podniesienie atrakcyjności turystycznej tego miejsca.

Badani, zostali poproszeni o wymienienie znanych im regionów o podobnej charakterystyce. Jako podobne regiony wskazywano:

- W Niemczech w Brandenburgii obszar położony nad Kanałem Odra-Havela oraz historycznym Kanałem Finow, który także posiada zabytkowe śluzy z tego samego okresu historycznego,
- Cała Pętla Wielkopolska jako obszar rzeczny do uprawiania turystyki wodnej.
- Pętla Żuławska - jw.
- Pętla Toruńska - jw.
- Szlak Wisły i Odry - jw.

Jako element wyróżniający region wskazywano głównie walory przyrodnicze i krajobrazowe doliny Noteci, które pozostają unikalne w skali kraju. Wśród nich wymieniano obszary leśne, łąki, jeziora, malownicze rzeki, świeże powietrze. Jest to miejsce, które kojarzy się z wypoczynkiem. Również dla wędkarzy Region Nadnotecki jest bardzo atrakcyjny. W tym kontekście zwracano uwagę

na rzekę Drawę z Drawieńskim Parkiem Narodowym oraz rezerwat Jezioro Bytyń Wielki, gdzie pomimo pewnych ograniczeń dopuszczony jest amatorski połów ryb. Dodatkowo o unikalności tego regionu stanowią liczne siedliska wielu gatunków ptaków (ponad 250). To co także wyróżnia Region Nadnotecki to fakt, iż może on funkcjonować samodzielnie jako część Międzynarodowej Drogi Wodnej E70 łączącej wschodnie i zachodnie obszary Europy. Droga ta straciła swe znaczenie w ruchu transportowym i pasażerskim, ale dzięki ostatnim inwestycjom na szlaku z roku na rok przyciąga coraz więcej amatorów turystyki i rekreacji wodnej.

Zintegrowanie i spójność Regionu Nadnoteckiego

Region Nadnotecki był oceniany jako spójny, ale rozmówcy mieli problem by wskazać inne elementy integrujące ten obszar prócz Noteci i walorów przyrodniczych. Biorąc pod uwagę produkty lokalne, zwyczaje, kulturę, każde miejsce raczej stanowi odrębność z własnymi atrakcjami, zabytkami, produktami lokalnymi. Jako niewątpliwą atrakcję na skalę krajową wymieniano historyczne śluzy, które zostały wybudowane na Noteci ponad 100 lat temu.

Powiązania funkcjonalne gmin i miast Regionu Nadnoteckiego opierają się głównie na rzece Noteć. Rzeka stanowi główny punkt zaczepienia biorąc pod uwagę spójność interesów i współpracę między samorządami. To co z pewnością udało się wypracować w ciągu 20 lat działalności Związku, to wspólny kalendarz imprez dla całego regionu. Jeśli chodzi o współpracę, odbywa się ona głównie na szczeblach samorządów sąsiednich gmin i powiatów, ale także pomiędzy ościennymi województwami: kujawsko-pomorskim, wielkopolskim oraz lubuskim, przez które przepływa Noteć.

W zakresie zmian w ostatnich latach respondenci wskazywali na znaczne polepszenie czystości wody w rzece (wymiar środowiskowy) oraz powstanie nowych obiektów infrastruktury (głównie przystani wodnych, kąpielisk i innych).

Potencjał rzeki Noteć

Noteć ma znaczenie w kontekście rozwoju turystyki, ale także gastronomii, hotelarstwa, przedsiębiorstw zajmujących się obsługą ruchu turystycznego związanego z żeglowaniem, kajakowaniem, czarterowaniem houseboatów, a także serwisy i warsztaty naprawiające i konserwujące sprzęt wodny.

Skojarzenia związane z Notecią to

- Piękno przyrody, krajobrazy, spokój, cisza, wytchnienie, odpoczynek.
- Okno na świat, na innych ludzi.
- Siódma pod względem długości rzeka w Polsce.
- Ogromny potencjał dla rozwoju całego regionu.
- Dostosowana tylko do małych jednostek pływających.
- Silnie nasłoneczniona z mocnymi wiatrami, nie widać horyzontu przez wysokie trawy na

nabrzeżach.

- Łączy kilka regionów.

Zaletą Noteci jest

- Natura, leniwa, dzika przyroda.
- Czysta woda.
- Odpoczynek, rekreacja, atrakcyjność terenu umożliwiająca utworzenie idealnego produktu turystycznego.
- Miejsce do odpoczynku weekendowego dla pobliskich miast, ale także do spędzania wakacji dla dzieci, rodzin, żeglarzy, rowerzystów, itd.
- Unikatowe śluzy, jazy, obiekty hydrotechniczne.
- Piękna dolina Noteci i wzgórze morenowe - ciekawy krajobraz.
- Położenie rzeki na międzynarodowym szlaku wodnym, blisko granicy z Niemcami umożliwia dopłynięcie do Holandii.

Największy potencjał Noteci to

- Turystyka krajowa i zagraniczna.
- Można dopłynąć do jezior pałuckich i dalej do Jeziora Gopło poprzez Kanał Górnonotecki wykorzystując Bydgoski Węzeł Wodny, a następnie Kanałem Ślesińskim do Warty i Odry.
- Wartość przyrodnicza i kulturowa.
- Bogate biologicznie tereny przylegające do rzeki.
- Przystanie i mariny spełniające wysokie europejskie standardy.
- Połączenie Noteci z Wartą.

Największe wyzwanie dla Noteci to

- Wykorzystanie potencjału szlaku wodnego, dobre wykorzystanie zarówno rzeki jak i przylegającego do niej terenu.
- Myślenie w kategoriach komercyjnych podczas podejmowanych działań dotyczących obecnych i planowanych inwestycji przez samorządy i władze wojewódzkie.
- Powolne wysychanie rzeki, susza hydrologiczna, płytką wodą.
- Ubytek wody w wyniku działalności kopalni odkrywkowych węgla brunatnego.
- Przywrócenie II klasy głębokości tranzytowej 1,8 m.
- Roślinność zarastająca koryto rzeki.
- Zanieczyszczenia pochodzące z rolnictwa.
- Wprowadzenie możliwości obsługi śluz w trybie zmianowym, tak aby była możliwość przepłynięcia w ciągu całego dnia, a także w weekendy. Jest to istotne dla ruchu turystycznego.
- Remonty śluz - niemożność przepłynięcia całej rzeki.
- Piach i muł przy śluzach, szczególnie w dolnej części rzeki.
- Brak zagospodarowania nabrzeży - ścieżki rowerowe, paleniska ognisk, punkty widokowe, mała gastronomia, restauracje, hotele, hostele, miejsca noclegowe, agroturystyka, pola biwakowe, pomosty, keje, ścieka betonowa, żeby można było bezpiecznie zejść z łódki w razie potrzeby, ubikacje ToyToy rozmieszczone pomiędzy marinami, regularne koszenie łąk na nabrzeżach rzeki, itd.
- Stworzenie oferty przewozu turystów statkami pasażerskimi, wykorzystanie do tego celu statków dostępnych w regionie (Łokietek, Jadwiga) albo zakup nowego statku przez gminy i wykorzystywanie go do regularnych rejsów na trasie Bydgoszcz-Warta.
- Ustalenie spójnej i prostej polityki opłat za przepływ przez śluzy w tym:
  - Rozwiązanie pożądane i optymalizujące obecną sytuację:
    - Wprowadzenie opłaty ryczałtowej za grupy kajakowe, np. stawki do 5

kajaków, do 10 kajaków, do 20 kajaków, więcej niż 20. Obecnie opłata dotyczy każdego przepływającego kajaka, co znacząco utrudnia, ale także podnosi koszty organizacji spływów.

- Możliwość uiszczenia opłaty za przepływ przez śluzy przed planowaną wycieczką na wskazane konto. Obecnie opłaty pobierane są podczas przepływu, przy kolejnej śluzy każdy uczestnik musi wyjść z kajaka i osobiście zapłacić wyliczoną co do grosza kwotę, co jest dużym utrudnieniem dla organizatorów i turystów,
- Możliwość opłacenia przepływu przez śluzy w jednym punkcie, a nie jak jest obecnie osobno przy każdej śluzy,
- Wprowadzenie możliwości korzystania z elektronicznych środków płatniczych, a nie tylko w gotówce i mając wyliczoną kwotę.,
- Możliwość dokonania opłaty przez organizatora za wszystkich uczestników, obecnie każdy z uczestników musi zrobić to osobiście.

Walory i zasoby Noteci pod względem:

1. Turystycznym

- a. Ruch turystyczny koncentruje się wokół istniejącej infrastruktury dedykowanej turystyce wodnej, a więc w okolicach portów, marin, przystani, miejsc cumowania.
- b. W ostatnich latach ruch turystyczny na Noteci nie był intensywny przez utrudnienia na szlaku wodnym z powodu remontowanych śluz i innych obiektów hydrotechnicznych, a także niekorzystnych warunków hydrologicznych (niski poziom wody) i zarastania koryta rzeki roślinnością pływającą oraz rzęsą wodą.
- c. Największe atrakcje to wspomniane wcześniej walory przyrodnicze, kontakt z naturą w oddaleniu od dużych ośrodków miejskich, a także wartość zabytkowa szlaku w postaci unikalnych obiektów hydrotechnicznych.
- d. Kluczowe jest utrzymanie szlaku żeglugowego w odpowiednim stanie technicznym umożliwiającym żeglugę dla różnej wielkości jednostek pływających zarówno rekreacyjnie jak i w ruchu pasażerskim, np. wycieczki statkiem wzdłuż rzeki, trasa widokowa Bydgoszcz - Region Nadnotecki, itd.
- e. Wypożyczalnie sprzętu do turystyki wodnej: kajaki, czartery houseboatów, łodzi motorowych, żaglówek, itd.
- f. Zasadnym jest rozwijanie produktów turystycznych dedykowanych drodze wodnej oraz zintegrowane z innymi ofertami poza rzeką - rowery, infrastruktura turystyczna, miejsca na ogniska, grille, sklepy, kawiarnie, restauracje, itd., dlatego konieczne jest zagospodarowanie nabrzeży, co jest wyzwaniem dla ZMiGN oraz samorządów na najbliższe lata, jako kolejny krok milowy po stworzeniu infrastruktury dedykowanej turystyce wodnej.

2. Krajobrazowo/przyrodniczym

- a. Dolina Noteci jako kluczowy zasób w kontekście walorów krajobrazowo-przyrodniczych. Wśród nich wymienia się: torfowiska niskie pokryte zalewowymi łąkami, będące siedliskiem ptaków, bobrów, wydr, piżmaków, dzików i saren.
- b. Dolina Noteci jako ciąg ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym, obszar chronionego krajobrazu i stanowiąca korytarz ekologiczny pomiędzy Wisłą a Odrą, Natura 2000, a w tym: równinne tereny pradoliny, z obustronnie przylegającymi wzgórzami morenowymi, Puszcza Notecka jako jeden z największych kompleksów leśnych w Polsce.
- c. Wyjątkowość doliny Noteci i biegu rzeki stanowi jej równoleżnikowy przebieg do ujścia rzeki Warty.

3. Transportowym

- a. Od 2017 r. Notec funkcjonuje jako odcinek drogi międzynarodowej E70 prowadzącej z zachodu na wschód Europy (Rotterdam-Kłajpeda). Niestety obecnie droga wodna Noteci często odnotowuje niskie stany wód, co mocno ogranicza jej wykorzystanie pod kątem transportu towarowego i w ruchu pasażerskim. Dlatego koniecznością jest przywrócenie II klasy żeglowności z głębokością minimalną 1,8 m.
- b. Wytyczenie nowego przebiegu drogi wodnej Wisła-Odra w klasie drogi o znaczeniu międzynarodowym. W chwili obecnej trwają prace zmierzające do obiektywnego wyznaczenia korytarza przebiegu drogi.

4. Rozrywkowym

- a. Z inicjatywy miast i gmin leżących wzdłuż rzeki w ostatnich latach samorządy poczyniły wiele inwestycji dotyczących infrastruktury nadrzecznej, co znacząco przełożyło się na zwiększenie walorów turystyki wodnej: nowoczesne przystanie, wypożyczalnie sprzętu pływającego, miejsca noclegowe, miejsca do rekreacji (kąpieliska), wydarzenia mające na celu promocję wypoczynku nad rzeką (eventy, koncerty, pikniki itp.). Dobrym przykładem takich działań są m.in.: Nakło n. Notecią, Łabiszyn, Barcin, Inowrocław, Czarnków, Wieleń, Santok i inne.
- b. Rzeka jest typem „miejskim”, ale także spełnia rolę atrakcji turystycznej przyciągającej turystów do całego regionu. Województwa, miasta i gminy dostrzegają ten potencjał i skutecznie dążą do jej zagospodarowania.
- c. W perspektywie krótkoterminowej należy przede wszystkim przywrócić i utrzymywać szlak żeglugowy w określonej klasie dążąc do prac modernizacyjnych, zmierzających do przywrócenia klasy II żeglowności.

5. Gospodarczym

- a. Zagospodarowanie terenów nadrzecznych może przyjąć różne formy w zależności od lokalnych potrzeb i możliwości, ale niezbędne elementy dotyczą zaplecza noclegowego, gastronomicznego, stworzenia możliwości do innych form aktywnego spędzania czasu jak rowery, ścieżki edukacyjne, wyprawy tematyczne np. szlakiem siedlisk ptaków, itd.
- b. Pod kątem transportu towarowego raczej nie warto podejmować starań w celu jego przywrócenia, gdyż byłoby to najprawdopodobniej nieopłacalne finansowo w stosunku do innych form przewozu towarów. Z kolei biorąc pod uwagę transport pasażerski byłoby to wskazane, ponieważ brakuje drogi wodnej, która byłaby atrakcją rekreacyjną i turystyczną zarówno dla mieszkańców jak i przyjezdnych. Zdaniem rozmówców mógłby regularnie kursować statek wycieczkowy po Noteci przewożący pasażerów, a także gdyby dodatkowo była możliwość organizacji imprez czy spotkań biznesowych podczas rejsu.
- c. Gospodarcze wykorzystanie dróg wodnych w Polsce, w tym także Noteci to właściwy kierunek rozwoju dla każdego regionu. Aspekt ten powinien zostać opracowany w ramach rządowego Programu dla MDW E70, który odpowiedziałby na wszystkie pytania z tym związane i wyznaczałby spójną politykę rozwoju zasobów i obszarów nadrzecznych.

W ramach Regionu Nadnoteckiego wszystkie gminy wchodzące w skład Związku w równej mierze są aktywne na polu inwestowania i wykorzystywania potencjału rzeki Notec, respondentom trudno wskazać samorządy mniej lub bardziej aktywne na tym polu. Oczywiście każda gmina inwestuje w

miarę swoich możliwości, co jest uzależnione od dostępnych środków finansowych, niemniej w ogólnym rozrachunku działania te są spójne i mają charakter zintegrowany.

Susza i powódzie jako zjawiska niepożądane

Obecnie dla rzeki Noteć najbardziej znaczącym problemem jest susza hydrologiczna, aby temu zapobiec, wg badanych należy wprowadzić zorganizowaną i spójną politykę śluzowania mającą na celu podniesienie i zachowanie głębokości rzeki. Dodatkowo budowa zbiorników retencyjnych spełniałaby funkcję zatrzymywania zasobów wody wzdłuż rzeki. Jako negatywne zjawisko w kontekście niskiego poziomu wody w rzece, rozmówcy wskazywali na wykorzystywanie wody z Noteci w kopalniach odkrywkowych zlokalizowanych w okolicy. Konieczne działania w tym zakresie dotyczą pogłębienia koryta rzeki, likwidację roślinności w rzece utrudniającej żeglugę, usunięcie zamulenia szczególnie w dolnej części Noteci, ponieważ uniemożliwia to przepływ większych jednostek, np. pasażerskich.

Plany na przyszłość dla ZMiGN

- Stworzenie bazy turystycznej - noclegi, gastronomia, rozrywka, szlaki piesze, rowerowe, oferta spędzania wolnego czasu na wodzie i na lądzie.
- Zagospodarowanie nabrzeży - podesty, wiaty, ścieżki prowadzące do rzeki, odpowiednio częste koszenie łąk przybrzeżnych, ławeczki, miejsca na ogniska, grill, itd.
- Konieczne oznakowanie rzeki jak: kilometry, miejscowości, atrakcje dostępne w danym rejonie, itd.
- Spójna polityka opłat dla przepływu przez śluzy, ułatwienie dokonywania opłat za przepływ śluzami oraz wydłużenie czasu działania śluz w ciągu tygodnia oraz w weekendy.
- Lobbowanie na rzecz przywrócenia II klasy żeglowności rzeki, pogłębienie koryta, usunięcie roślinności utrudniającej pływanie dla jednostek motorowych, rzęsa wodna.
- Stworzenie mapy interaktywnej dla całego regionu Nadnoteckiego ze wskazaniem zaplecza turystycznego i atrakcji zarówno dla drogi wodnej jak i wypoczynku na lądzie. Mapa powinna być łatwo dostępna, także gminy i powiaty mogłyby ją udostępniać w ramach swoich stron internetowych.
- Aplikacja na urządzenia mobilne gdzie byłoby zgromadzone kompendium wiedzy na temat atrakcji w regionie, kalendarz imprez, baza adresowa, przewodniki, informacje na temat zabytków, ścieżki zwiedzania, gotowe propozycje spędzania czasu na weekend, tydzień, 2 tygodnie, itd.
- Rozbudowa bazy informacji turystycznej w miejscach postoju na noteckim szlaku wodnym , wraz z wypożyczalnią rowerów, hulajnóg, itd.
- Silna i intensywna promocja regionu, ale ...
  - zgodna z realiami panującymi w regionie. Respondenci przywoływali w rozmowach przykłady, kiedy turyści zachęteni do pływania wzdłuż Noteci wyjeżdżali rozczarowani ze względu na niski poziom wody, zarośnięte roślinnością dno, co utrudnia poruszanie się łodziami z napędem motorowym, itd.
- Dalsza działalność nakierowana na integrację i współpracę w ramach miast, gmin i powiatów leżących w Regionie Nadnoteckich celem zwiększenia atrakcyjności turystycznej, która miałaby się przełożyć na rozwój całego regionu.
- Wsparcie i pomoc dla gmin, ale także prywatnych inicjatyw w ramach przygotowywania wniosków o finansowanie dla planowanych inwestycji.

- Koordynacja, ale także organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych w regionie.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony środowiska, bioróżnorodności, czystości wody.

Wizja rozwoju Regionu Nadnoteckiego

Wizja rozwoju Regionu Nadnoteckiego dotyczy wzmocnienia oferty turystycznej, zwiększenia atrakcyjności rzeki w kontekście klasy żeglowności i zagospodarowania nabrzeży, wzmocnienia zaplecza turystycznego.

W najbliższych latach Region Nadnotecki powinien mocno kojarzyć się z silną ofertą turystyczno-rekreacyjną zarówno w kontekście atrakcyjności turystyki wodnej jak i lądowej. Warto promować możliwość połączenia obu form aktywnego spędzania czasu w tym regionie. Dodatkowo należy akcentować spokój i odpoczynek na łonie natury.

Każdy z rozmówców reprezentujących różne instytucje wskazywał na pozytywne skutki dla ich działalności płynące z rozwoju turystyki w regionie, aby urzeczywistnić tę wizję konieczne będzie wsparcie finansowe, inwestycyjne, zmiany prawne, legislacyjne, a sam Związek jako podmiot powinien ułatwiać dialog i tworzenie wspólnej oferty dla ruchu turystycznego dla całego Regionu Nadnoteckiego.

Produkty lokalne charakterystyczne dla regionu

Rozmówcy wymieniali charakterystyczne produkty dla poszczególnych obszarów położonych wzdłuż rzeki, ale prócz rzeki Noteć łączącej cały region, nikt nie wskazał żadnego, uniwersalnego produktu dla całego regionu. Wśród wskazanych produktów lokalnych wymieniano:

- Browarnictwo i lokalne zakłady produkcji piwa.
- Produkty z miodu, konfitury.
- Lokalne wyroby mleczne oraz wędliniarskie.
- „Święto Noteci”.
- Targi Produktu Lokalnego w Wieleniu – „Z Natury Najlepsze”.
- Parki narodowe i krajobrazowe.
- Śluzy, jazy i obiekty hydrotechniczne.
- W przeszłości organizowano „Noc Kupały” i wskazywano na to, iż warto przywrócić to wydarzenie.

Promocja Regionu Nadnoteckiego powinna być skierowana zarówno do

- Turystów z Polski jak i zza granicy.
- Miłośników turystyki wodnej ze szczególnym uwzględnieniem pływania po rzekach.
- Do rodzin szukających rodzinnych form rozrywki.
- Osób starszych dysponujących większą ilością czasu wolnego.
- Szkół i placówek edukacyjnych - wycieczki.
- Firm organizujących wypoczynek na wodzie - żegluga, spływy kajakowe, itd.
- Animatorów wydarzeń kulturalnych lokalnych, ale także osób posiadających znaczące sukcesy, czy będące rozpoznawalnymi w kontekście sportów wodnych.

Przekaz promocyjny powinien zawierać kompleksową ofertę turystyczną obejmującą wiele produktów łącząc walory turystyki wodnej i lądowej oraz ukazując bogactwo natury i przyrody.

Zaproponowano dwa hasła promocyjne Regionu Nadnoteckiego:

- „Wspólnie pomóżmy Noteci”
- „Poznaj, odwiedź Region Noteci, a będziesz chciał wracać”

Większość rozmówców twierdziła, iż używane do tej pory hasło ich zadawała:

- „Łączy nas Noteć”.

Rejon nadnotecki w optyce mieszkańców

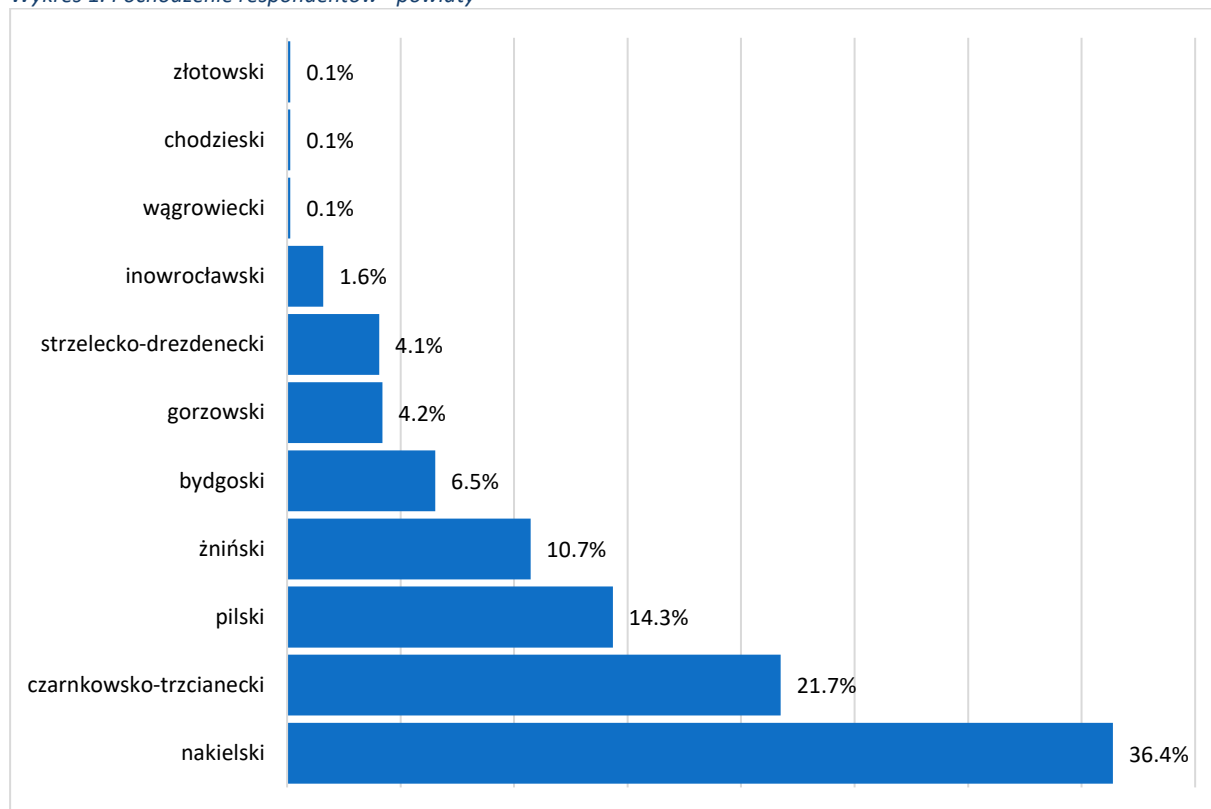
Na zlecenie Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią, na przełomie maja i czerwca 2021r. przeprowadzono badania dotyczące rejonu nadnoteckiego oraz postrzegania rzeki Noteci przez mieszkańców tego obszaru. Rejon nadnotecki to obszar przebiegający wzdłuż Doliny Noteci (i Kanału Bydgoskiego) od jej źródeł aż do ujścia. Jak wskazano wcześniej obszar przebiega przez teren województw: kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego i lubuskiego. W badaniu wzięło udział 691 osób, które wypełniły ankiety w formie online oraz papierowej.

Cechy socjo- ekonomiczne badanej grupy:

- Większość badanych (58,7%) to osoby pomiędzy 25 a 44 rokiem życia,
- Ponad 55% badanych stanowili mężczyźni,
- Większość badanych to osoby deklarujące wykształcenie wyższe (50,8%), pracujące (70%).

Istotne dla badania były obszary, z których pochodzili respondenci. Rozkład terytorialny badanych był nierównomierny i w ujęciu wojewódzkim, najliczniejsza grupa ankietowanych pochodziła z obszaru województwa kujawsko-pomorskiego (55,1%), w następnej kolejności województwa wielkopolskiego (36,6%) i lubuskiego (8,2%). W ujęciu powiatowym najliczniejsza grupa badanych pochodziła z powiatu nakielskiego (36,4%) i czarnkowsko-trzcianeckiego (21,7%).

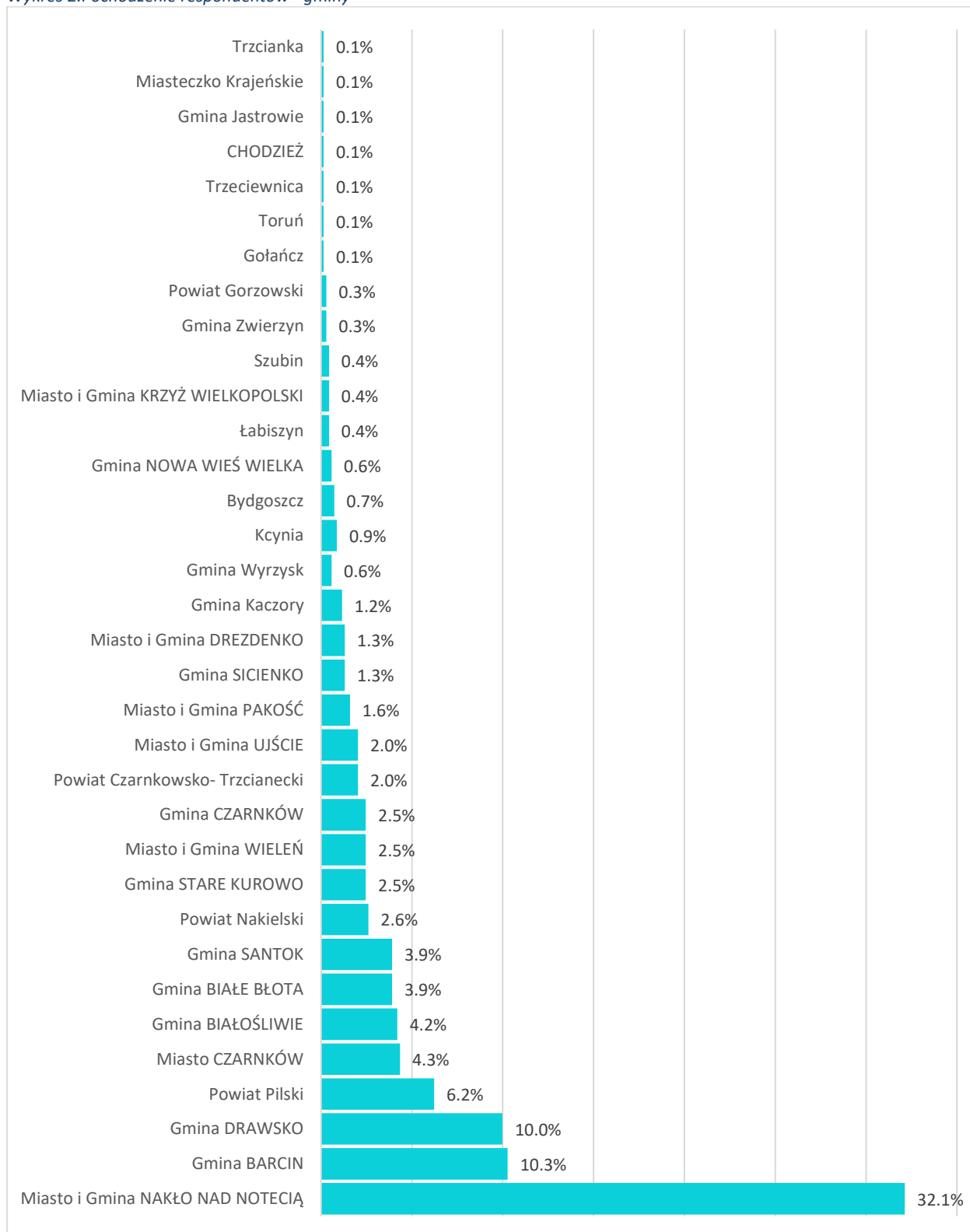
Wykres 1. Pochodzenie respondentów - powiaty

Źródło: badania własne, n=691

Na poziomie gminnym najliczniej reprezentowaną jednostką terytorialną było Miasto i Gmina Nakło nad Notecią (32,1%). Większość osób biorących udział w badaniu, zamieszkuje swoje gminy od urodzenia (71,6%) i uważa je za dobre miejsce do życia (75,9%).

Wykres 2. Pochodzenie respondentów - gminy

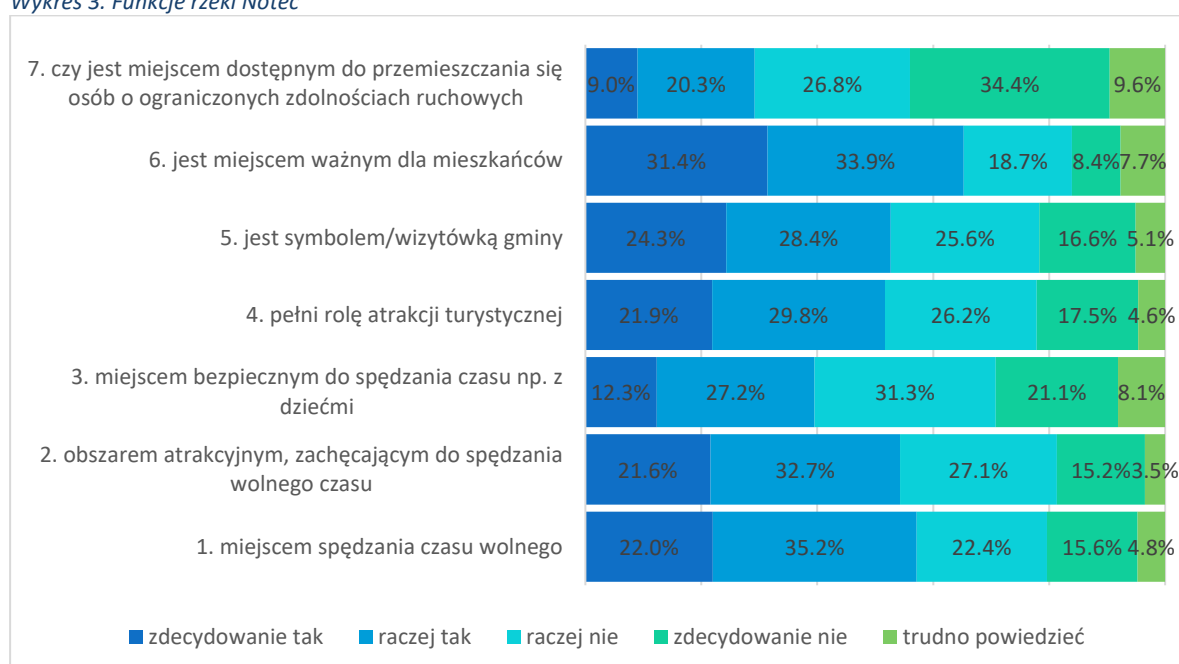

Źródło: badania własne, n=691

Znaczne dysproporcje liczby respondentów pomiędzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi utrudniają ekstrapolację danych na cały obszar Związku Miast i Gmin Nadnoteckich. Zastrzega się jednak, że badanie miało charakter sondażowy, a jego celem było wskazanie najważniejszych trendów i pożądanych kierunków rozwoju.

W pierwszej kolejności poproszono badanych o wskazanie aktualnych funkcji rzeki Noteć na zamieszkiwanym obszarze. Zadaniem respondentów było odniesienie się do stwierdzeń w skali od „zdecydowanie tak” do „zdecydowanie nie”. Najczęściej wybieraną odpowiedzią (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) było stwierdzenie, iż rzeka Noteć stanowi ważne miejsce dla mieszkańców (65,3%), Noteć to także miejsce spędzania wolnego czasu (57,2%) oraz obszar atrakcyjny, zachęcający do spędzania wolnego czasu (54,3%). Natomiast tereny położone nad Notecią zdecydowanie nie są dostępne dla osób o ograniczonych zdolnościach ruchowych (suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie” – 61,2%), nie są także miejscem bezpiecznym do spędzania czasu wolnego (52,4%).

Wykres 3. Funkcje rzeki Noteć

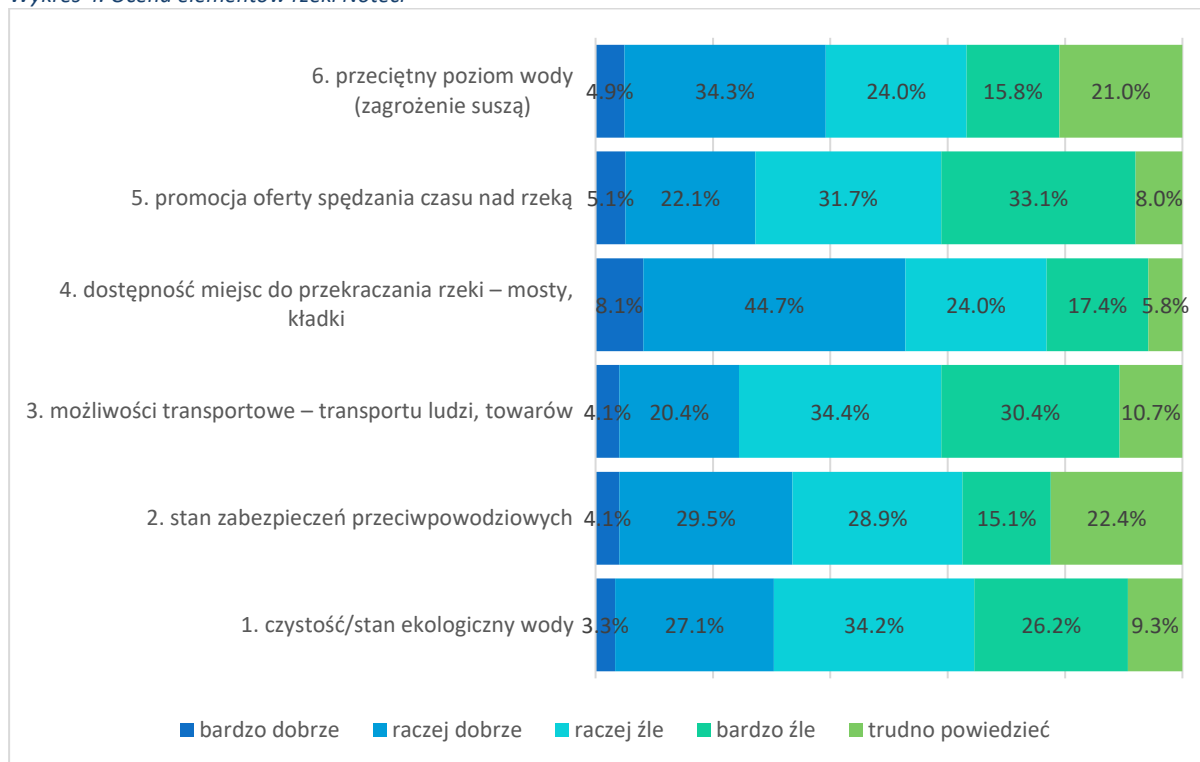

Źródło: badania własne, n=691

W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o ocenę elementów dotyczących rzeki poprzez udzielenie odpowiedzi w skali od „bardzo dobrze” do „bardzo źle”. Najlepiej oceniono dostępność miejsc do przekraczania rzeki – mosty, kładki oraz wskazano, że rzeka raczej nie jest zagrożona niskim poziomem wody, czy suszą. Negatywnie (raczej źle i bardzo źle) oceniono promocję oferty spędzania wolnego czasu i możliwości transportowe (po 64,8% negatywnych odpowiedzi) oraz czystość i stan ekologiczny wody – 60,3%.

Wykres 4. Ocena elementów rzeki Noteci

Źródło: badania własne, n=691

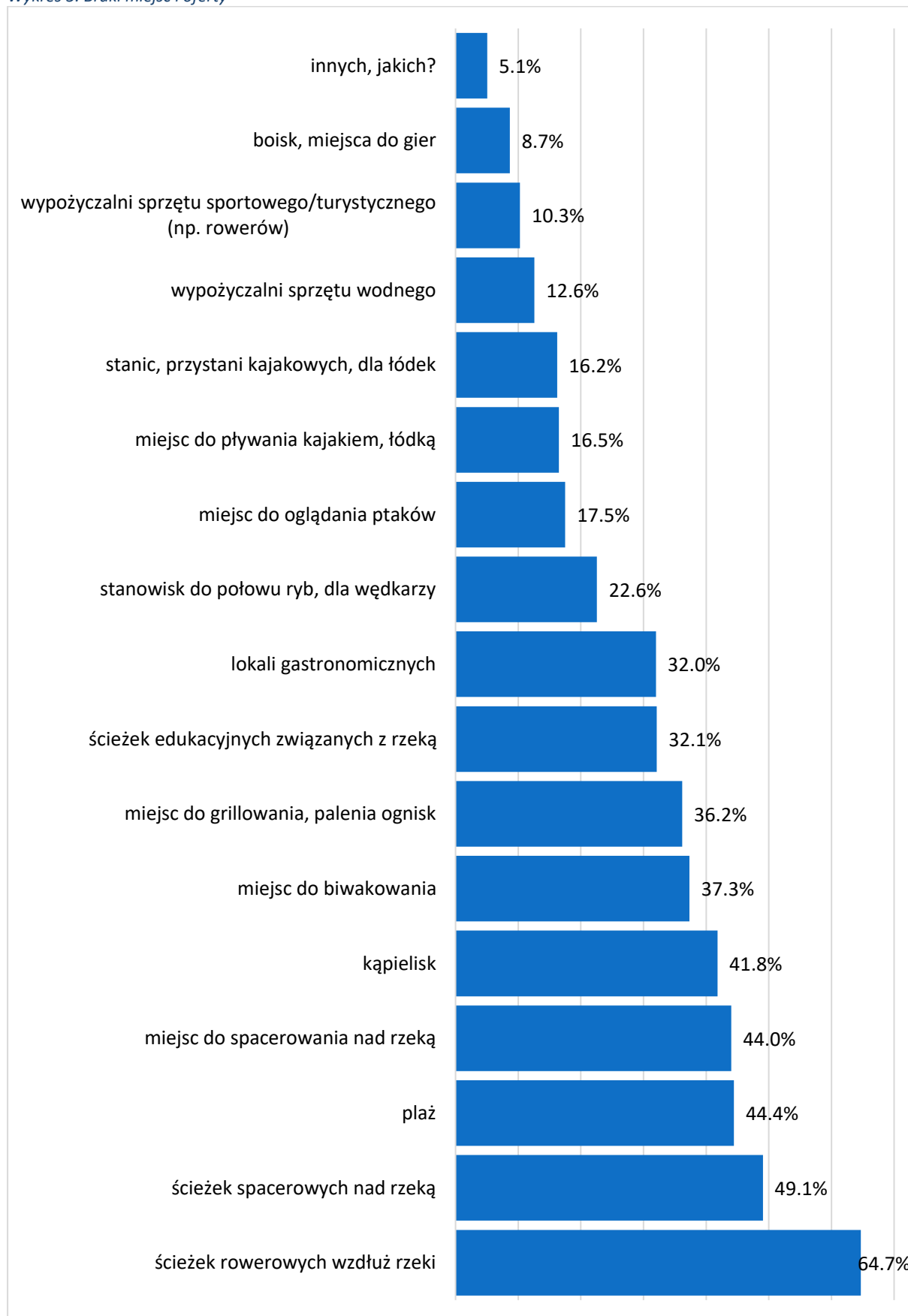
Badani zostali poproszeni również o wskazanie konkretnych braków miejsc lub oferty związanej z rzeką. Respondenci mogli wybrać wiele odpowiedzi z zaproponowanej puli lub też dodać własną odpowiedź. Do największych deficytów zaliczono:

- Brak ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki (64,7%),
- Brak ścieżek spacerowych nad rzeką 49,1%),
- Brak plaż (44,4%).

W kategorii „inne” wskazano na brak slipów do wodowania łodzi, infrastruktury noclegowej – hoteli, oraz brak koszy na śmieci.

Odpowiedzi w poszczególnych kategoriach różnicowały się w zależności od miejsca zamieszkania respondenta. Wg badanych, ścieżek rowerowych najbardziej brakuje w powiecie nakielskim i bydgoskim, natomiast miejsc do spacerowania w powiecie inowrocławskim. Brak plaż doskwierał mieszkańcom powiatu gorzowskiego, nakielskiego i znińskiego.

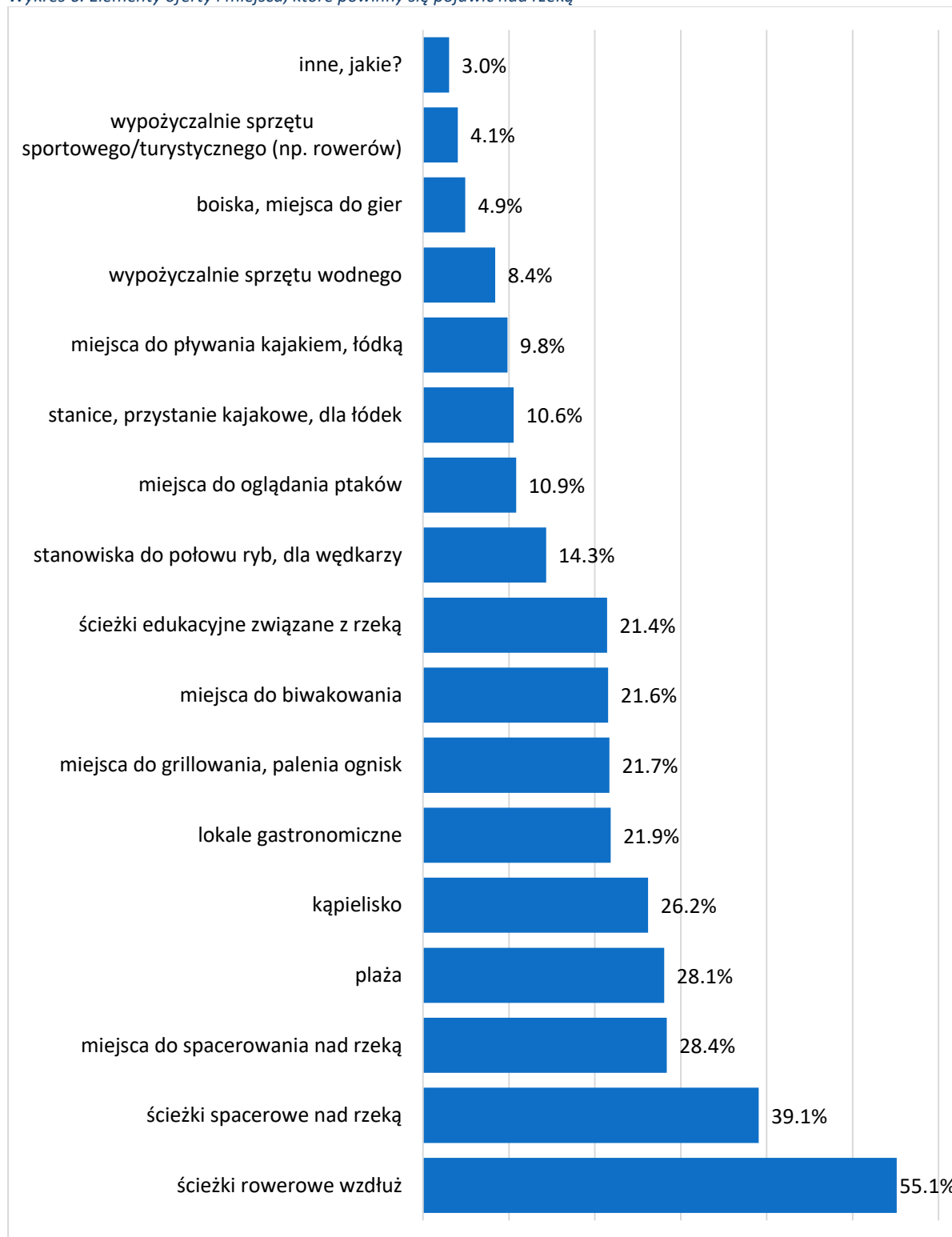
Wykres 5. Braki miejsc i oferty

Źródło: badania własne, n=691

Po identyfikacji braków, ankietowani wskazali miejsca i ofertę, która powinna się pojawić nad rzeką Notecią. Analogicznie do poprzedniego pytania najczęściej wskazywano na konieczność powstania ścieżek rowerowych i spacerowych oraz plaż.

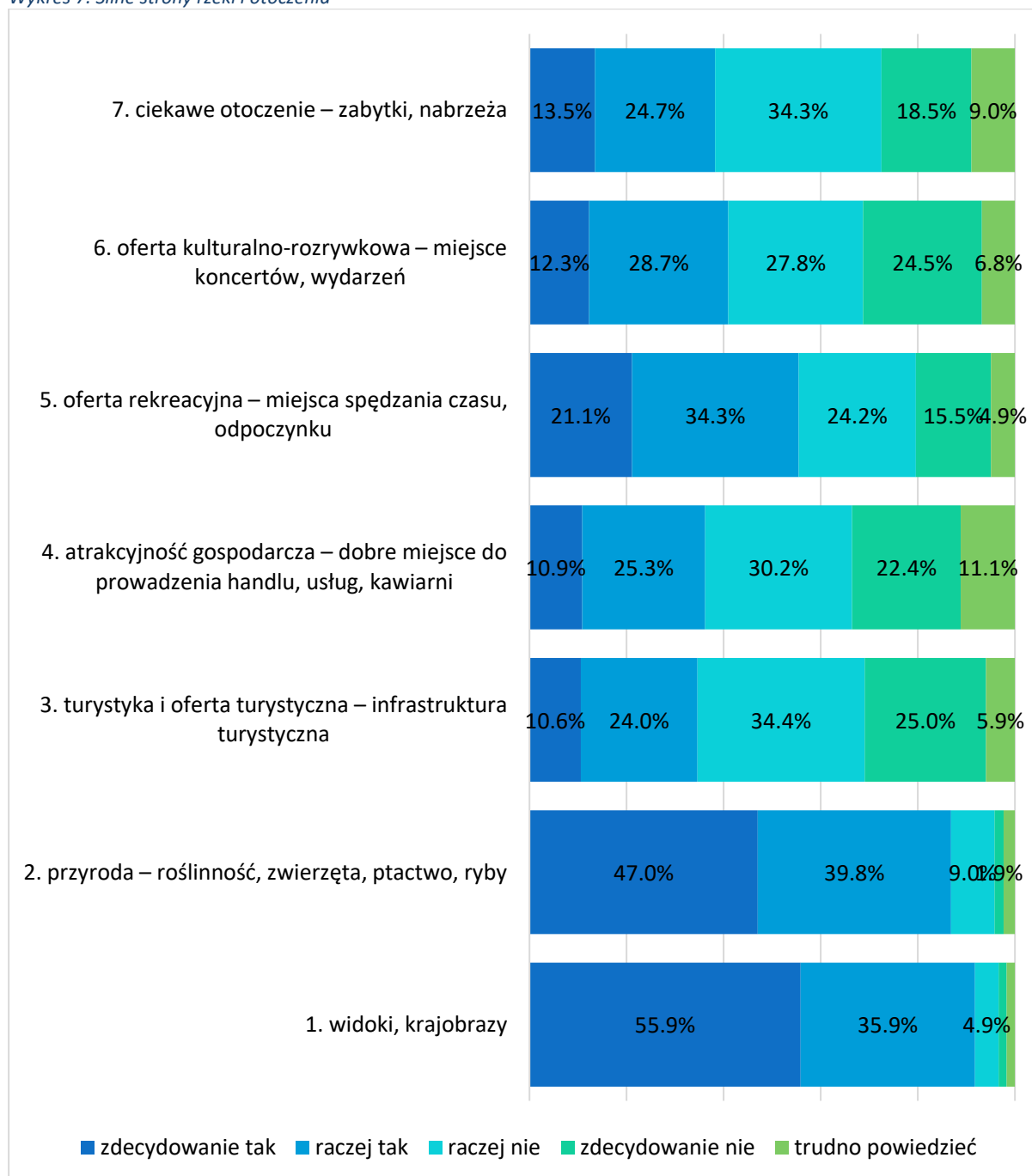
Wykres 6. Elementy oferty i miejsca, które powinny się pojawić nad rzeką

Źródło: badania własne, n=691

Badani do najsilniejszych stron Noteci zaliczyli walory krajobrazowe i przyrodnicze, a także ofertę rekreacyjną i miejsca spędzania czasu wolnego. W przypadku walorów krajobrazowych i przyrodniczych w większości badanych jednostek terytorialnych odsetek pozytywnych odpowiedzi wynosił ponad 90%, wyjątek stanowił powiat nakielski (85,7% oraz 79,3%) i inowrocławski (81,8% oraz 72,7%). Oferta rekreacyjna najslabiej została oceniona w powiatach strzelecko-drezdenecki (46,4%) oraz inowrocławskim (36,4%).

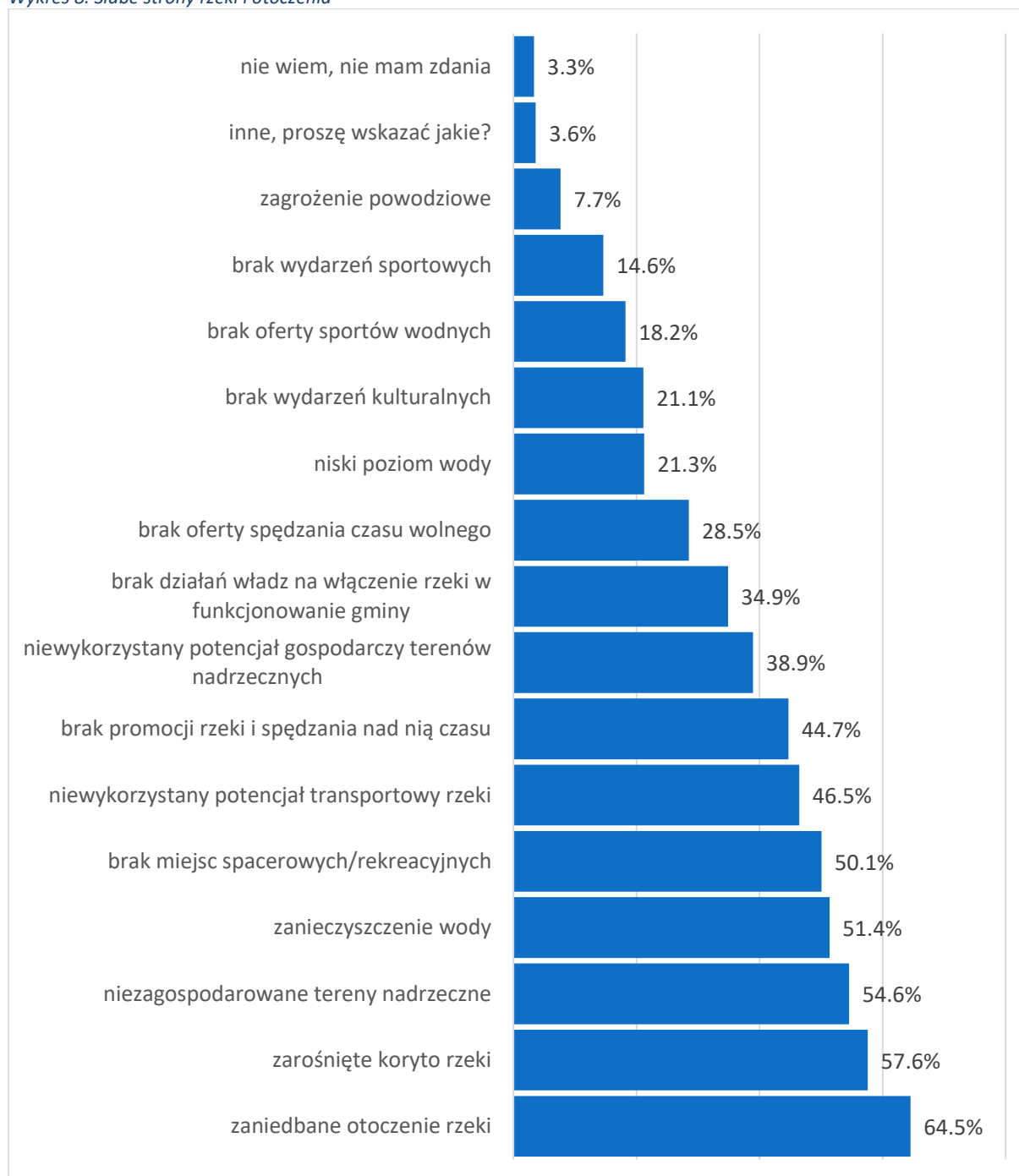
Wykres 7. Silne strony rzeki i otoczenia

Źródło: badania własne, n=691

Według ankietowanych największym deficytem obszaru nadnoteckiego jest zaniedbane otoczenie rzeki (64,5%), zarastające koryto rzeki (57,6%) oraz niewystarczająco zagospodarowane tereny nadrzeczne (54,56%). Inne wymienione deficyty to przede wszystkim brak zarybienia rzeki, brak kąpielisk oraz zanieczyszczenie wód i nabrzeża. W ujęciu terytorialnym, zaniedbane otoczenie rzeki najbardziej widoczne jest w powiatach chodzieskim, wągrowieckim i inowrocławskim, a zarośnięte koryto rzeki w powiecie inowrocławskim, nakielskim i chodzieskim.

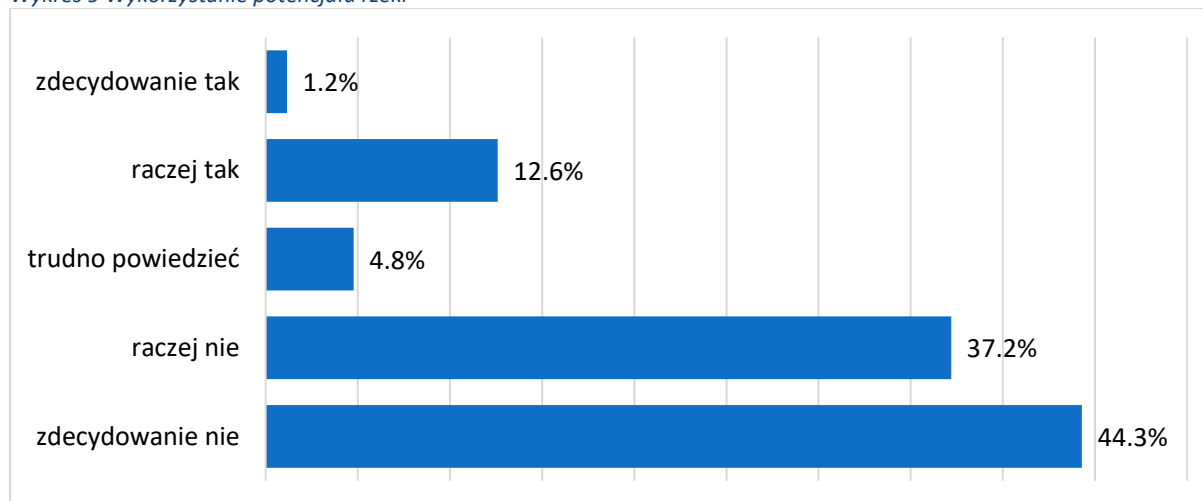
Wykres 8. Słabe strony rzeki i otoczenia

Źródło: badania własne, n=691

Ogólnym podsumowaniem kwestii potencjałów i deficytów rzeki było pytanie o opinię na temat wykorzystania potencjału Noteci –większość ankietowanych stwierdziła, iż potencjał rzeki i obszarów nadrzecznych zdecydowanie nie jest wykorzystany.

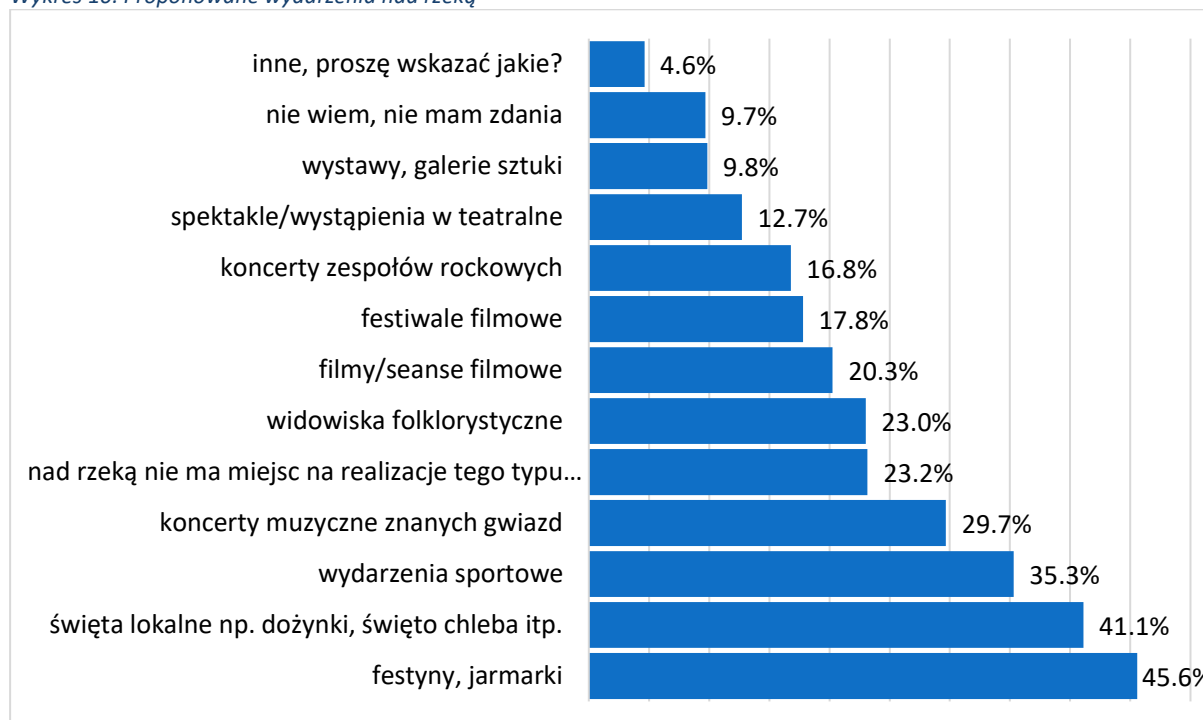
Wykres 9 Wykorzystanie potencjału rzeki

Źródło: badania własne, n=691

Zagospodarowanie potencjału rzeki mogłoby odbyć się w oparciu o organizację wydarzeń związanych ściśle z rzeką. Według badanych przede wszystkim powinny to być jarmarki i festyny (45,6%), święta lokalne (41,1%) oraz wydarzenia sportowe (35,3%).

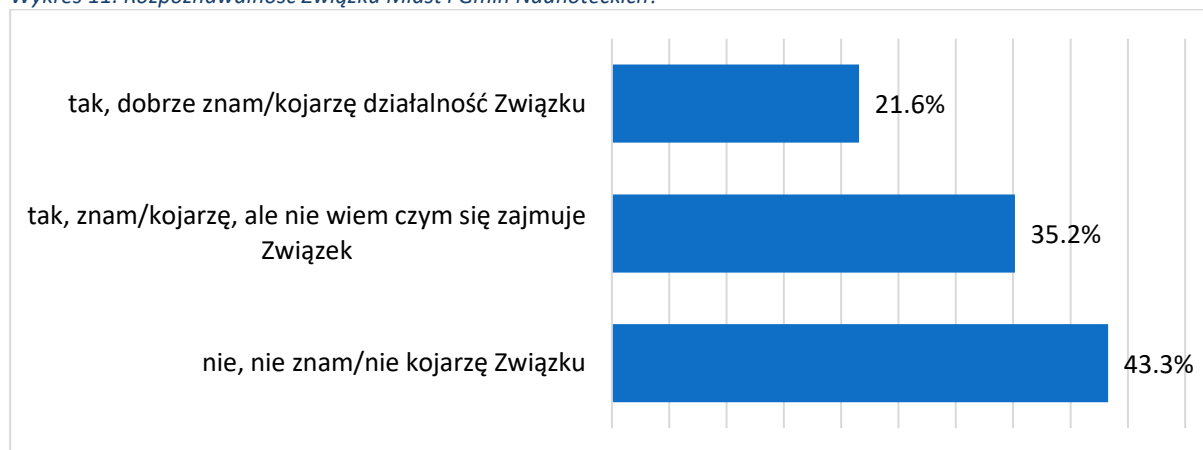
Wykres 10. Proponowane wydarzenia nad rzeką

Źródło: badania własne, n=691

Jak wspomniano we wstępie, inicjatorem niniejszych prac badawczych jest Związek Miast i Gmin Nadnoteckich. Wyniki badania wskazują, że dla respondentów jest to organizacja mało rozpoznawalna, a znaczna część badanych (43,3%) nie zna jej lub nie kojarzy, a ponad co trzeci badany zna organizację, ale nie wie czym Związek się zajmuje (35,2%).

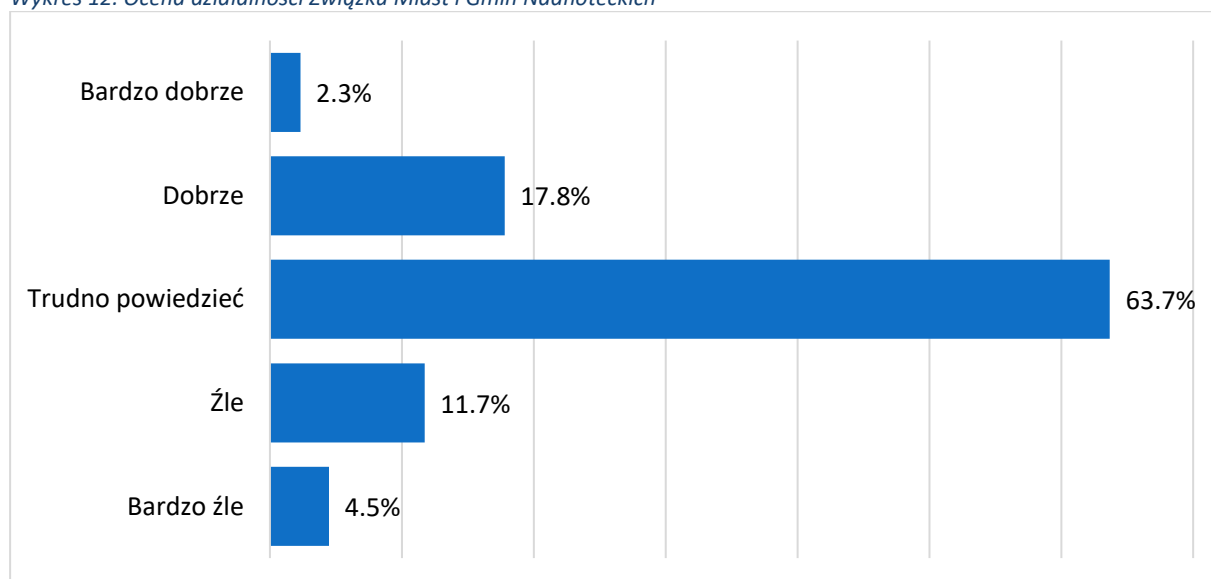
Wykres 11. Rozpoznawalność Związku Miast i Gmin Nadnoteckich?

Źródło: badania własne, n=691

Konsekwencją niskiej rozpoznawalności podmiotu (Związku Miast i Gmin Nadnoteckich) jest brak wiedzy na temat jego działalności – 64% badanych nie potrafiło ocenić działalności Związku.

Wykres 12. Ocena działalności Związku Miast i Gmin Nadnoteckich

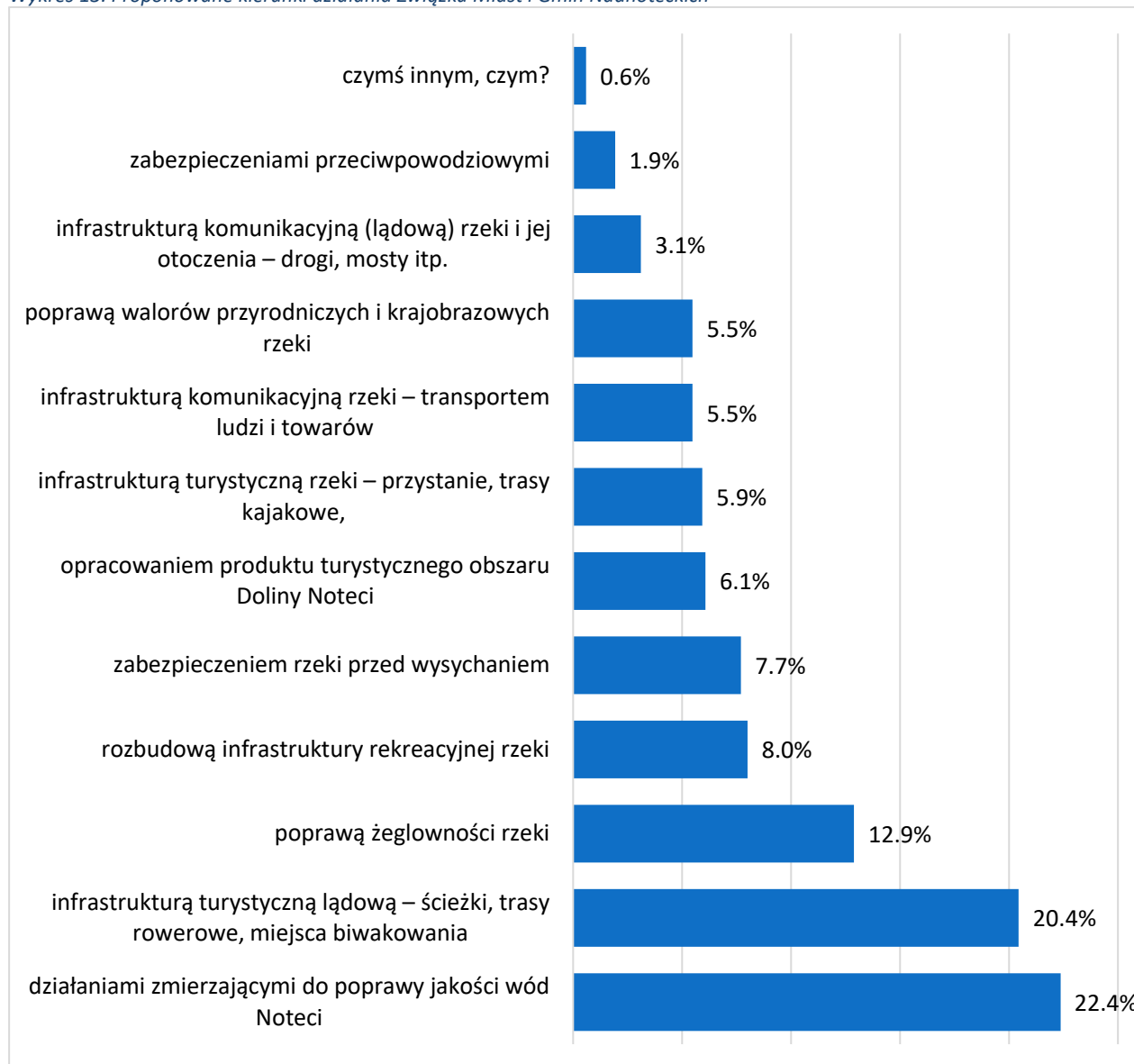

Źródło: badania własne, n=691

W zakresie proponowanych zadań dla Związku badani zasugerowali skupienie się po pierwsze na kwestiach środowiskowych w tym w szczególności działaniach zmierzających do poprawy jakości wód (22,4%). Po drugie, zgodnie ze zdiagnozowanymi deficytami wskazano na konieczność zagospodarowania nabrzeży lądową infrastrukturą rekreacyjną i turystyczną (20,4%). Na trzecim miejscu, ankietowani wskazali na działania związane z poprawą żeglowności rzeki (12,9%). W

kategorii „inne” znalazły się takie sugestie, jak budowa slipów i miejsc wodowania łodzi, poprawa jakości dróg i wyczyszczenie koryta rzeki.

Wykres 13. Proponowane kierunki działania Związku Miast i Gmin Nadnoteckich

Źródło: badania własne, n=691

Rejon nadnotecki – próba obiektywizacji

- W jednym z trzech analizowanych, strategicznych dokumentów regionalnych wymieniono Związek Miast i Gmin Nadnoteckich jako potencjalnego partnera realizacji działań strategicznych.
- Zbyt niski poziom zagospodarowania nabrzeży infrastrukturą sportową, rekreacyjną, wypoczynkową, w tym przede wszystkim zbyt mała liczba traktów spacerowych i rowerowych.
- Niewystarczająca promocja wydarzeń i oferty spędzania czasu nad rzeką.
- Niski poziom bezpieczeństwa nad wodą może zniechęcać do korzystania z niej.
- Rzeką – miejsce spędzania wolnego czasu, rekreacji, wypoczynku, sportu, ale praktycznie niedostępne dla osób o ograniczonych możliwościach ruchowych.
- Rzeką postrzegana jest jako wartość i potencjał, miejsce ważne dla mieszkańców, które może stanowić punkt odniesienia dla identyfikacji z regionem.
- Rzeką – deficyty w zagospodarowaniu i kwestiach środowiskowych.
- Konieczność prac związanych z zarybieniem, podniesieniem jakości wody, zwiększeniem możliwości żeglownych.
- Niska rozpoznawalność, a więc brak wiedzy na temat działalności Związku Miast i Gmin Nadnoteckich – konieczność prowadzenia systematycznej promocji.
- Starzenie się społeczności lokalnej i depopulacja obszaru (wzrost liczby mieszkańców powyżej 65 roku życia, ujemny przyrost naturalny w 8 jednostkach terytorialnych należących do Związku).
- Bezrobocie częściej dotyczy obszarów miejskich niż wiejskich choć jego poziom nie jest wysoki.
- Spada odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej.
- Wzrost liczby podmiotów gospodarczych we wszystkich powiatach Związku.
- Tam gdzie funkcjonuje najwięcej podmiotów związanych z zakwaterowaniem, mniej jest podmiotów świadczących usługi gastronomiczne.
- Brak bazy noclegowej w 4 jednostkach terytorialnych.
- Największa intensywność ruchu turystycznego w Krzyżu Wielkopolskim.
- Zaledwie 3 spośród 17 badanych samorządów posiada punkty informacji turystycznej.
- Słabo zagospodarowany obszar turystyki zdrowotnej.
- Możliwość budowania potencjału turystycznego w oparciu o bardzo bogate zasoby przyrodnicze.
- Wydarzenia kulturalne w większości mają wymiar lokalny a nie ponadregionalny.

- Partnerzy instytucjonalni są zadowoleni ze współpracy ze Związkiem oraz efektów tej współpracy.
- Przeszkodą w realizacji celów Związku są najczęściej: ograniczenia prawne, legislacyjne, brak finansowania dla danej inwestycji, kwestie będące poza możliwościami decyzyjnymi ZMiGN - np. polityka zarządzania miast, powiatów i gmin, rzeka Noteć i nabrzeża znajdujące się pod kuratelą Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.
- Zarówno rzeka jak Związek Miast i Gmin Nadnoteckich jest wartością dla partnerów instytucjonalnych.
- Konieczność uregulowania godzin pracy urządzeń hydrotechnicznych (śluz) jak i stworzenie nowoczesnego i spójnego systemu opłat.
- Wskazane jest uporządkowanie terenów przyległych do koryta rzeki.
- Promocja regionu winna być skierowana do szerokiego grona odbiorców: turystów zagranicznych, seniorów, rodzin z dziećmi, szkół i placówek oświatowych.

Założenia planistyczne

Wyzwanie strategiczne

W ramach opracowania diagnozy strategicznej przeprowadzono szerokie analizy i badania społeczne mające umożliwić realną ocenę sytuacji na terenie samorządów skupionych w Związku Miast i Gmin Nadnoteckich. Fundamentalną rolę w tym zakresie pełniły spotkania konsultacyjne, wizje w terenie oraz wywiady przeprowadzone na całym obszarze objętym analizą. Tym samym, co warto podkreślić, założenia planistyczne nie zostały sformułowane „zza biurka”, w oderwaniu od kontekstu lokalnego, specyfiki poszczególnych części Doliny Noteci, uwarunkowań administracyjnych czy też zróżnicowanych potrzeb. Innymi słowy część postulatyczna dokumentu czerpie bardzo mocno z wniosków płynących z badań, również tych realizowanych w terenie oraz całości pozyskanych statystyk.

W formie wstępu do założeń planistycznych warto sformułować wyzwania strategiczne stojące przez Związkiem, które nadają ton całej narracji i scenariuszowi rozwoju regionu nadnoteckiego.

1. Podstawowym wyzwaniem stojącym przed ZMiGN jest poprawa stanu drogi wodnej i jej żeglowności. Na chwilę obecną realistycznym jest jedynie wykorzystanie Noteci jako atrakcyjnego szlaku wodnego dla turystów. W tym kontekście kluczowe jest podejmowanie działań lobbingsowych, stworzenie swoistej koalicji dla Noteci jako osi łączącej interesy mieszkańców, samorządowców i podmiotów gospodarczych zamieszkujących trzy regiony (województwa: kujawsko-pomorskie, wielkopolskie oraz lubuskie). Kluczowym podmiotem jest Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, a co za tym idzie kluczowa jest współpraca i budowanie wpływu na instytucje centralne. Żeglowność Noteci na całym jej przebiegu jest kompetencją wykraczającą poza sprawczość Związku i jego członków. Należy podkreślić, że bez osiągnięcia wysokiej jakości i standardu Noteci dla wodniaków na całej jej długości, całość zaplanowanej interwencji zostanie postawiona pod istotnym znakiem zapytania.
2. Drugie wyzwanie strategiczne odnosi się do istoty działań ZMiGN jakim jest wykorzystania istniejących zasobów i potencjałów (opisanych w diagnozie ale również szeroko przedstawionych chociażby na stronach internetowych ZMiGN www.rzekanotec.pl). Aktualnie nie możemy mówić o istnieniu produktu turystycznego jakim jest Noteć czy też szerzej Dolina Noteci. Na chwilę obecną suma podejmowanych działań sprowadza się do fragmentarycznego zagospodarowywania rzeki ale z punktu widzenia turysty jest to dalece niewystarczające. Mimo powstawania nowych przystani (Czarnków, Nakło, Drawsko itp.), tworzenia nowej infrastruktury (chociażby Wieleń), czy też poważnego myślenia o jej

tworzeniu (Białośliwie, Pakość)- nie jest to działanie wystarczające, gdyż nie ma charakteru całościowego, terytorialnego odnoszącego się do całego obszaru poddanego analizie. O skali aktualnej popularności Noteci mogą świadczyć chociażby pozyskane statystyki. W minionym sezonie z Przystani Yndzel skorzystało nieco ponad 150 jednostek, a Śluza nr 1 w Pakości została wykorzystana w 40 przypadkach zatem dokonano 40 śluzowań. Te dwa nieodosobnione przykłady mają na celu pokazanie miejsca, w którym jest idea turystycznego wykorzystania Noteci. Można powiedzieć wprost: jest na początku swojej drogi. Warto podkreślić, że zbudowanie produktu turystycznego jest możliwe i to ono właśnie będzie stanowiło oś wizji oraz wypracowanych celów strategicznych. W konsekwencji, potencjalnym ciągiem dalszym jest zbudowanie markowego produktu turystycznego w perspektywie najbliższych dekad.

Wyzwanie strategiczne

I	II
 <p>Poprawa żeglowności Noteci jako szlaku turystycznego</p>	 <p>Utworzenie liniowego produktu turystycznego na bazie potencjału Noteci</p>
<p><i>Wyzwanie to stanowi podstawowy kierunek działania skupiający się na tworzeniu sojuszu dla Noteci i aktywnym lobbingu.</i></p>	<p><i>Produkt turystyczny musi być kompleksowy i zarządzany w sposób usystematyzowany, wyzwaniem jest stworzenie takiej struktury lub odpowiednie wykorzystanie ku temu Związku.</i></p>

Zarówno w przypadku pierwszego, jak i drugiego wyzwania naturalnie predestynowany do odegrania kluczowej roli jest Związek Miast i Gmin Nadnoteckich, który od ponad 20 lat skupia samorządy (i nie tylko), widzące rolę i rangę Noteci jako katalizatora rozwoju lokalnego i regionalnego. W tym miejscu warto wskazać, że warto byłoby poszerzyć skład stowarzyszenia o samorządy, które leżą na szlaku Noteci, tak ażeby móc pozycjonować Związek jako reprezentanta wszystkich gmin nadnoteckich, co niewątpliwie wzmocniłoby pozycję negocjacyjną stowarzyszenia.

Ponadto ważnymi aktorami w rozważaniach na temat międzynarodowej drogi wodnej E70 mają stolice województw lubuskiego i kujawsko-pomorskiego, odpowiednio Gorzów Wielkopolski oraz Bydgoszcz. Należałoby rozpatrzyć zawiązanie stosownych partnerstw. Jest to o tyle istotne, że w

ujęciu horyzontalnym droga wodna E70 dla wspomnianych miast stanowi fundamentalną szansę rozwojową, której oddziaływanie bez wątpienia byłoby ponad regionalne.

Stawiając jako wyzwanie zbudowanie produktu turystycznego warto spojrzeć na pewne etapy i logikę jego tworzenia, co zarysowano poniżej. Aktualnie jako struktura znajdujemy się w pierwszym kroku z szansami na drugi i trzeci przy założeniu realizacji założonych działań.

Wizja rozwoju

W ślad za wyzwaniem strategicznym należy sformułować wizję. Jest to naturalny zabieg planistyczny. Tym niemniej zarysowana poniżej wizja jest w istocie rzeczą scenariusz ilustrujący w punktach najważniejsze działania, które powinny zostać podjęte w najbliższej dekadzie. Dziesięć kroków, które pomogą zmaterializować lapidarną wizję.

Jaka jest wizja rozwoju Związku Miast i Gmin Nadnoteckich?

1.	Partycypacyjna		Wypracowana w partnerami podczas spotkań konsultacyjnych
2.	Zredagowana		Jest sumą myśli i zebranych postulatów od interesariuszy
3.	Zhierarchizowana		Pokazuje poszczególne etapy jako kroki zmierzające do osiągnięcia funkcjonalnego i marketingowo istotnego produktu turystycznego

Wizja rozwoju

W 2030 roku rejon nadnotecki jest niekwestionowanym produktem turystycznym!

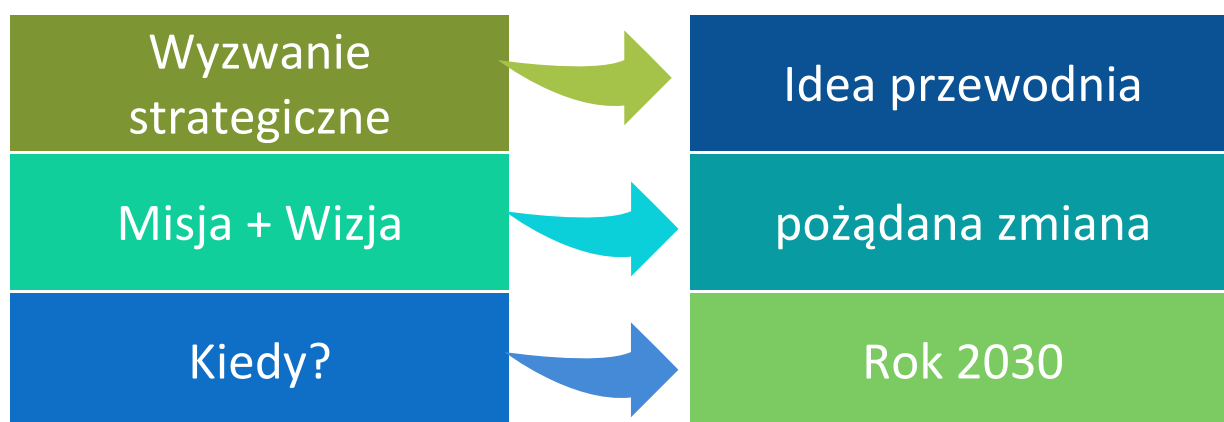
Jak do tego doprowadzimy?

- I. Noteć w całym swoim biegu jest żeglowna dla wodniaków, a dostosowanie infrastruktury hydrologicznej i jej obsługa jest na najwyższym poziomie (również w weekendy).
- II. Rejon nadnotecki zinstytucjonalizowany w formie Związku Miast i Gmin Nadnoteckich skupia wszystkie samorzady leżące nad rzeką
- III. Rzeka Noteć stanowi obszar strategicznej interwencji z poziomu centralnego oraz władz regionalnych poszczególnych województw
- IV. Związek Miast i Gmin Nadnoteckich jest realnym operatorem i kreatorem produktu turystycznego jakim jest rzeka Noteć
- V. Stajemy się produktem turystycznym i zmierzamy do bycia markowym podmiotem rynku i ruchu turystycznego
- VI. Dolina Noteci jako produkt turystyczny jest jednolicie oznakowana na całej długości z poziomu wody i brzegu
- VII. Szlak Noteci stanowi efektywną oś dla udostępniania produktów lokalnych i atrakcji turystycznych poszczególnych miejscowości leżących na szlaku – łączy nas synergia
- VIII. Produkt turystyczny musi być koordynowany z poziomu marketingowego dlatego przewodnik turystyczny i aplikacja stanowią wartościowe przykłady działań marketingowych
- IX. Szlak wodny to za mało – wytyczyliśmy, oznakowaliśmy i promujemy Notecką cyklostradę
- X. Jesteśmy nowoczesnie zarządzanym mikroregionem turystycznym, budujemy silne i efektywne partnerstwa z samorządami oraz podmiotami rynku turystycznego

Misja Związku Miast i Gmin Nadnoteckich

Przedstawiona w podrozdziale misja Związku Miast i Gmin Nadnoteckich to cel nadrzędny funkcjonowania swoiste credo dla dalszej działalności. Misja bazuje na wnioskach płynących z przeprowadzonej diagnozy i jest rezultatem dokonanego bilansu strategicznego. Natomiast w swej zasadniczej formie to operacjonalizacja wyzwań strategicznych oraz wizji stanowiącej scenariusz dla pożądanego i oczekiwanego rozwoju rejonu nadnoteckiego.

Misja wraz z wcześniej przedstawioną wizją to przedstawiają w istocie cel, do którego zmierzamy. Mówiąc wprost realizacja misji pozwoli na urzeczywistnienie wizji. Co więcej oba elementy osadzają dalsze kroki planistyczne, w szczególności na poziomie celów i planowanych działań.

Misja Związku Miast i Gmin Nadnoteckich

Misją Związku Miast i Gmin Nadnoteckich jest integracja obszaru nadnoteckiego, wykorzystanie zasobów naturalnych ze szczególnym uwzględnieniem Noteci i jej żeglowności oraz wspólne działania na rzecz rozwoju całej Doliny Noteci. Kierujemy się zasadami koncyliacyjnej współpracy, budowania koalicji na rzecz Noteci i jej ekosystemu oraz życzliwego wspierania wszystkich inicjatyw zmierzających do ożywienia oraz zwiększenia atrakcyjności Doliny Noteci.

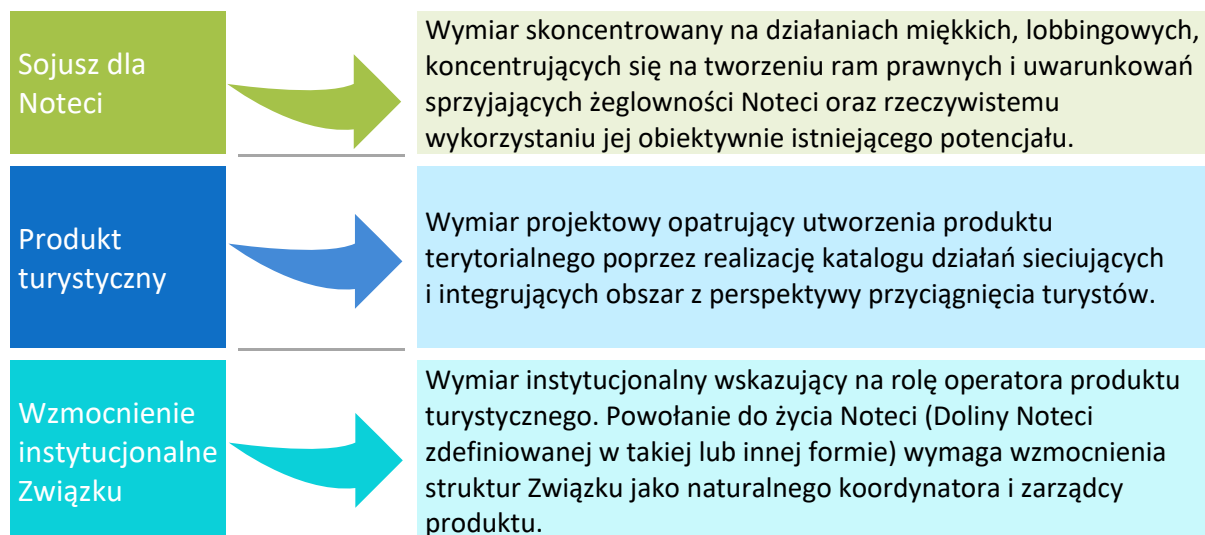
Warto podkreślić, że misja w swej istocie mocno koresponduje z zapisami Statutu Stowarzyszenia „Związek Miast i Gmin Nadnoteckich” (tekst ujednolicony po zmianach, stan na dn. 17.03.2008 r.). Odnosząc jego treść do następujących po misji ustaleń strategicznych i operacyjnych również można stwierdzić pełną zgodność i wzajemną komplementarność.

Domeny planistyczne wraz z celami strategicznymi

Podrozdział zawiera trzy wyznaczone (zdemarkowane) domeny planistyczne wraz z przypisanymi im celami strategicznymi. Każdy z trzech obszarów został uzasadniony i opisany z punktu widzenia aktualnych uwarunkowań. Siatka celów strategicznych pozwoli na ustrukturyzowanie planu operacyjnego, w tym działań oraz nadrzędnych w stosunku do nich celów operacyjnych. Dodatkowym elementem podkreślającym wagę opisanych domen i celów jest zarysowanie intencji Związku oraz przedstawienie optyki w jakiej postrzegają dalszy rozwój tej organizacji.

Domena planistyczna	Brzmienie	Cel strategiczny	Treść
DP I	Sojusz dla Noteci	CS 1.	Rejon nadnotecki obszarem strategicznej interwencji na poziomie regionów i kraju
DP II	Produkt turystyczny	CS 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym
DP III	Wzmocnienie instytucjonalne Związku	CS.3	Rozwijanie funkcji koordynacyjnych i zarządczych ZMiGN

Powyżej przedstawiono demarkację trzech domen strategicznych, które hasłowo można potraktować jako lobbing, działania projektowe oraz instytucje. Poniżej rozwinięto każdy z trzech celów strategicznych tworząc ramy dla planów operacyjnych.

DP I	Sojusz dla Noteci
CS 1.	Rejon nadnotecki obszarem strategicznej interwencji na poziomie regionów i kraju
Kontekst i uwarunkowania:	<p>Jak już kilkakrotnie podkreślono w dokumencie standard funkcjonowania drogi wodnej E70 (jej żeglowność), w tym Kanału Bydgoskiego, ale również pozostałych części Noteci czy też Kanału Górnonoteckiego wprost zależy od agendy rządowej. Tym samym kluczowe jest aktywne lobbowanie na rzecz utrzymania całości szlaku wodnego Noteci, w każdej formie, na poziomie umożliwiającym uprawianie turystyki wodnej, szczególnie dla jednostek pływających.</p> <p>Po drugie w formule Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) należy wylobbować miejsce dla Noteci w strategiach rozwoju poszczególnych województw w formie transregionalnego projektu rozwojowego istotnego w wymiarze przestrzennym i gospodarczym.</p> <p>Po trzecie stowarzyszenie jako samorządowe forum wspierania inicjatyw na rzecz Noteci jest odpowiednią platformą do tego ażeby poszerzać swoisty sojusz dla Noteci chociażby o Bydgoszcz i Gorzów Wielkopolski w formule formalnie zawiązanych partnerstw.</p> <p>Czerpiąc z doświadczeń Kanału Augustowskiego realnym jest podjęcie działań na rzecz wpisania drogi wodnej E70 na listę światowego dziedzictwa UNESCO w ramach Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego. Taką inicjatywę można realizować z partnerami z Niemiec w ramach współpracy transgranicznej.</p> <p>Przedmiotowy cel strategiczny: rejon nadnotecki obszarem strategicznej interwencji na poziomie regionów i kraju to w istocie cel polityczny polegający na wskazaniu potencjału i znaczenia Noteci dla rozwoju społeczno-gospodarczego z punktu widzenia całego kraju. Niniejsze opracowanie powinno stanowić instrument umożliwiający aktywne lobbowanie w tym obszarze.</p>

DP II	Produkt turystyczny
CS 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym
Kontekst i uwarunkowania:	<p>Zgodnie z ustaleniem wstępnym mimo olbrzymiego potencjału Dolina Noteci i sama Noteć to aktualnie jedynie suma przeróżnych często niezależnych względem siebie zasobów. Nie ma ona realnie znamion faktycznie istniejącego produktu turystycznego. Świadczy o tym poziom turystycznego wykorzystania ciekłu ale również jakość sprofesjonalizowanie obsługi ruchu turystycznego czy to z punktu prozaicznej obsługi służ i innych urządzeń hydrotechnicznych (dojmujący brak obsługi podczas weekendów) czy też braku spójnego traktowania rzeki na całej jej długości.</p> <p>Warto zwrócić uwagę, że propozycje płynące od samorządów, jak również od samych turystów są zbieżne i można wskazać kilka grup takich działań.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Znakowanie rzeki i udostępnienie jej zasobów i całej doliny na całej jej długości. 2. Stworzenie materiałów promocyjnych na miarę nowoczesnej obsługi ruchu turystycznego (minimalnie przewodnik, aplikacja oraz mapa). 3. Promocja i udostępnienie produktów lokalnych i regionalnych jako atrakcyjnego dziedzictwa, które jest do nabycia w sposób komercyjny. 4. Skonfrontowanie się z ideą „rzeka to za mało” tj. zbudowanie Noteckiej Drogi Rowerowej (w postaci szlaku, ścieżki itd. spajającego źródła i ujście rzeki). <p>Stworzenie produktu turystycznego jest możliwe poprzez skoordynowanie i terytorialne potraktowanie potencjału Noteci jako produktu liniowego ze swej natury. Co więcej uznaje się, że oś Noteci ma być strukturą, dzięki której promowane i udostępniane szerszej publiczności (turystom) będą mniejsze lub komplementarne zasoby gminne (produkty, atrakcje, osobliwości przyrodnicze i kulturowe).</p>

DP III	Wzmocnienie instytucjonalne Związku
CS 3.	Rozwijanie funkcji koordynacyjnych i zarządczych ZMiGN
Kontekst i uwarunkowania:	<p>Sojusz dla Noteci oraz stworzenie produktu turystycznego to w zasadzie trzon działań związanych z realnym myśleniem o rozwoju całego rejonu nadnoteckiego. Ten pierwszy element to wyraz wywieranie wpływu na organy władzy oraz budowanie koalicji różnych podmiotów i środowisk dla wspólnej sprawy jaką jest żywa turystycznie Noteć. Drugi ze wspomnianych filarów to kreowanie produktu turystycznego na bazie tego czym dysponujemy (gruntownie zinwentaryzowane zasoby). Przedmiotowy cel stanowi w zasadzie element, który może nadać pozostałym działaniom oczekiwaną formę poprzez sprawne struktury operacyjne. Jednoznacznie należy podkreślić, że produkt turystyczny musi posiadać operacyjną strukturę, która będzie bieżąco, ad hoc ale także strategicznie podejmować działania na rzecz urzeczywistnienia wizji zmiany i rozwoju rejonu nadnoteckiego.</p> <p>Wśród rekomendowanych działań na pewno warto wskazać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie stowarzyszenia pod kątem finansowym, kadrowym i eksperckim. 2. Podjęcie działań zmierzających do realizacji szerszych projektów systemowych, również w formie wsparcia poszczególnych gmin. <p>Transformacja stowarzyszenia w strukturę realnie oddziałującą na rejon nadnotecki to ważna decyzja, która powinna być podjęta w najbliższym czasie, przede wszystkim ze względu na realność wykonywania założonych działań w najbliższych latach.</p>

Plany operacyjne

Cel strategiczny 1.	Rejon nadnotecki obszarem strategicznej interwencji na poziomie regionów i kraju
Cel operacyjny 1.1	Podejmowanie aktywnych działań lobbingowych na rzecz realizacji interesów członków Związku
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Współpraca z zarządcą drogi wodnej E70 oraz wszystkimi interesariuszami – Wykorzystanie zapisów ROZPORZĄDZENIE DELEGOWANE KOMISJI (UE) 2021/1308 z dnia 28 kwietnia 2021 r., gdzie w wykazie śródlądowych dróg wodnych Unii Europejskiej wymieniono: „Rzekę Noteć (górna) od jeziora Gopło do połączenia z Kanałem Górnonoteckim, Kanał Górnonotecki oraz rzeka Noteć (dolna) od połączenia z Kanałem Bydgoskim do ujścia do Warty”. – Poszerzenie bazy członkowskiej Związku o samorzady leżące nad Notecią, a niefunkcjonujące aktualnie w jego strukturach – Wylobbowanie na poziomie regionalnym traktowania Noteci jako Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) dla województw kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego oraz lubuskiego w formie zapisów strategicznych – Promocja przedmiotowej strategii wśród interesariuszy oraz partnerów (działania do wewnątrz i na zewnątrz struktury) – Realizacja celów statutowych ze szczególnym uwzględnieniem inicjowanie i wspieranie działań, zmierzających do przywrócenia jakości wód Noteci, jej żeglowności, infrastruktury komunikacyjnej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej – Utrzymania walorów przyrodniczych i krajobrazowych Noteci poprzez współpracę z podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę środowiska
Cel strategiczny 1.	Rejon nadnotecki obszarem strategicznej interwencji na poziomie regionów i kraju
Cel operacyjny 1.2	Budowanie partnerstw na rzecz realizacji interesów członków Związku
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Współpraca i zawiązanie partnerstw z kluczowymi samorządami sąsiadującymi z gminami skupionymi w Związku – Budowanie partnerstw z podmiotami komercyjnymi zajmującymi się usługami turystycznymi – Droga wodna E70 na liście UNESCO zainicjowanie działań w tym zakresie – Animowanie współpracy na rzecz dążenie do gospodarczego, kulturowego i turystycznego rozwoju Miast i Gmin Nadnoteckich – Wspieranie inicjatyw w zakresie rozbudowywania infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej w osi Noteci

Cel strategiczny 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym
Cel operacyjny 2.1	Kompleksowe znakowanie szlaku wodnego Noteci
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Jednolite oznakowanie Noteci, które będzie widoczne dla wodniaków z poziomu wody – Podjęcie realnych działań urzeczywistniających zasadę, że dla turysty granice administracyjne nie mają znaczenia i są niedostrzegalne – Umieszczenie tablic informacyjnych w miejscach umożliwiających cumowanie o okolicznych atrakcjach wraz z podstawowymi informacjami ważnymi z punktu widzenia turysty – Połączenie istniejących produktów i atrakcji turystycznych z umiejscowieniem punktów obsługi wodniackiej (sieciowanie)

Cel strategiczny 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym
Cel operacyjny 2.2	Realne działania marketingowe traktujące Noteć jako spójny organizm terytorialny
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie przewodnika turystycznego po Dolinie Noteci uwzględniającego cały przebieg szlaku – Opracowanie i dystrybucja mapy skierowanej do użytku wodniackiego – Opracowanie aplikacji umożliwiającej poruszanie się, orientację i korzystanie z istniejących zasobów i atrakcji całego rejonu nadnoteckiego – Kooperacja z regionalnymi organizacjami turystycznymi w zakresie wspólnej promocji mikroregionu noteckiego – Ujednolicenie komunikowania informacji na temat Noteci, ograniczenie chaosu w tym zakresie

Cel strategiczny 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym
Cel operacyjny 2.3	Notecka Droga Rowerowa
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Wyznaczenie przebiegu trasy rowerowej od źródeł do ujścia Noteci – Opracowanie studium koncepcyjnego, technicznie wyznaczającego jego przebieg z uwzględnieniem różnych jego form (ścieżka rowerowa, szlak rowerowy) – Realizacja inwestycji najlepiej w porozumieniu z samorządami poszczególnych województw – Rekomenduje się wytyczenie przebiegu w bezpośredniej bliskości rzeki – Realizacja powinna być powiązana m.in. z celem operacyjnym 2.1 Kompleksowe znakowanie szlaku wodnego Noteci, co wzmocni integrację obszaru również w wymiarze marketingowym

Cel strategiczny 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym
Cel operacyjny 2.4	Certyfikacja produktów regionalnych jako narzędzie wykorzystania istniejących potencjałów oraz mechanizm promocyjny
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Przeprowadzenie inwentaryzacji produktów lokalnych (konsumpcyjnych oraz rzemieślniczych) – Opracowanie procedur certyfikacyjnych dla wybranych produktów – Zbudowanie struktur dystrybucyjnych umożliwiających nabycie tych produktów na całej długości przebiegu Noteci – Urzeczywistnienie zasady, że możemy mówić o potencjale produktu lokalnego w momencie możliwości jego nabycia – Marketingowe wykreowanie stoiska z produktami z rejonu nadnoteckiego jako atrakcyjnego i estetycznego segmentu do umieszczenia czy to w sklepach czy punktach takich jak informacja turystyczna (IT), muzea czy przystanie, mariny itd.

Cel strategiczny 3.	Rozwijanie funkcji koordynacyjnych i zarządczych ZMiGN
Cel operacyjny 3.1	Certyfikacja produktów regionalnych jako narzędzie wykorzystania istniejących potencjałów oraz mechanizm promocyjny
Działania:	<ul style="list-style-type: none"> – Wzmocnienie techniczne, kadrowe i finansowe stowarzyszenia – Wzmocnienie roli stowarzyszenia jako operatora projektów własnych stowarzyszenia – Pełnienie roli doradczej i eksperckiej dla członków Związku w zakresie realizacji projektów i aplikowania o środki zewnętrzne – Realizacja projektów, zmierzających do stworzenia produktu turystycznego, opisanych w ramach celu strategicznego 2.

Schemat strategiczny

Cel strategiczny 1.	Rejon nadnotecki obszarem strategicznej interwencji na poziomie regionów i kraju	Cel strategiczny 2.	Dolina Noteci terytorialnym produktem turystycznym	Cel strategiczny 3.	Rozwijanie funkcji koordynacyjnych i zarządczych ZMiGN
Cel operacyjny 1.1	Podejmowanie aktywnych działań lobbingsowych na rzecz realizacji interesów członków Związku	Cel operacyjny 2.1	Kompleksowe znakowanie szlaku wodnego Noteci	Cel operacyjny 3.1	ZMiGN silną organizacją o wysokiej zdolności operacyjnej
Cel operacyjny 1.2	Budowanie partnerstw na rzecz realizacji interesów członków Związku	Cel operacyjny 2.2	Realne działania marketingowe traktujące Noteć jako spójny organizm terytorialny		
		Cel operacyjny 2.3	Notecka Droga Rowerowa		
		Cel operacyjny 2.4	Certyfikacja produktów regionalnych jako narzędzie wykorzystania istniejących potencjałów oraz mechanizm promocyjny		

Spis grafik i wykresów

Grafika 1. Miasta i gminy należące do Związku Miast i Gmin Nadnoteckich z siedzibą w Nakle nad Notecią	10
Grafika 2. Układ komunikacyjny.....	12
Grafika 3. Liczba ludności i gęstość zaludnienia na obszarze Związku Miast i Gmin Nadnoteckich	13
Grafika 4. Dynamika liczby ludności na obszarze Związku Miast i Gmin Nadnoteckich	14
Grafika 5. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców Związku Miast i Gmin Nadnoteckich	14
Grafika 6. Saldo migracji na 1000 mieszkańców	15
Grafika 7. Udział osób w wieku 65 lat i więcej w liczbie ludności ogółem	15
Grafika 8. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	16
Grafika 9. Pracujący na 1000 ludności.....	17
Grafika 10. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej	18
Grafika 11. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	19
Grafika 12. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców	20
Grafika 13. Udział podmiotów gospodarczych związanych z branżą turystyczną	21
Grafika 14. Wskaźnik funkcji turystycznej oraz nasycenia bazą turystyczną.....	22
Grafika 15. Dynamika liczby miejsc noclegowych	23
Grafika 16. Wskaźnik intensywności ruchu turystów zagranicznych.....	23
Grafika 17. Zasoby przyrodnicze.....	25
Grafika 18. Zasoby kulturowe.....	27
Grafika 19. Zasoby turystyczne	28
Wykres 1. Pochodzenie respondentów - powiaty	38
Wykres 2. Pochodzenie respondentów - gminy	39
Wykres 3. Funkcje rzeki Noteć.....	40
Wykres 4. Ocena elementów rzeki Noteci	41
Wykres 5. Braki miejsc i oferty	42
Wykres 6. Elementy oferty i miejsca, które powinny się pojawić nad rzeką	43
Wykres 7. Silne strony rzeki i otoczenia	44
Wykres 8. Słabe strony rzeki i otoczenia.....	45
Wykres 9. Wykorzystanie potencjału rzeki	46
Wykres 10. Proponowane wydarzenia nad rzeką.....	46
Wykres 11. Rozpoznawalność Związku Miast i Gmin Nadnoteckich?.....	47
Wykres 12. Ocena działalności Związku Miast i Gmin Nadnoteckich	47
Wykres 13. Proponowane kierunki działania Związku Miast i Gmin Nadnoteckich.....	48